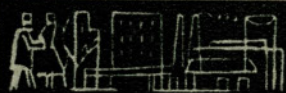

torvaris

Španski jezdeci – na Španskem

Vse je res, kar smo zapisali v naslovu, ampak tele španske jezdece na Španskem so postavili Amerikanci in sicer US Navy pri Roti na atlantski obali, kakšnih 60 milj severovzhodno od Gibraltarja. To je ena izmed značilnih ameriških baz, ki jih je odstopila Španija po madridski pogodbi iz leta 1953. Do sem je speljan petrolejski cevovod iz Saragosse, ki napaja ameriška lovška letala in bombnike za dolge polete. Mnogo denarja za prazen nič.

Tu je prežala smrt...

Na mostu pri Smirni v Turčiji sta trčila dva avtobusa. Eden izmed njiju je prebil ograjo in obvisel na mostu, kakor kaže slika. V preplahu je skočila neka ženska z otročičkom iz avtobusa in obležala na mestu mrtva. Hudo poškodovan sicer ni bil noben potnik, vsi pa so doživeli trenutke groze, ki jih ne bodo pozabili.

Mi smo vojaki...

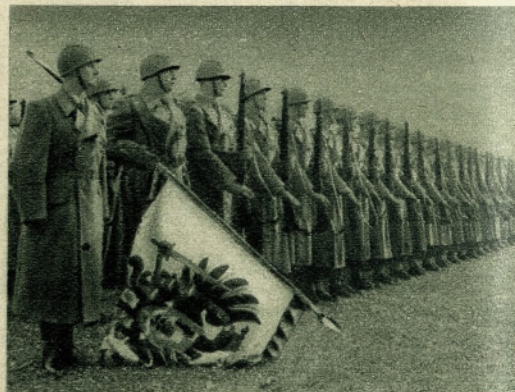
Republika Avstrija ima spet svojo vojsko. Seveda se ponaša z njo, saj si nikakor ne more odmisлити stare vojaške tradicije, ki je zablestela zlasti v nekaterih dunajskih operetah in filmih. Nova vojska se je predstavila pred spomenikom na Trgu junakov sredi Dunaja. Castna četa gardnega bataljona se je poklonila padlim vojakom prve in druge svetovne vojne. K paradi so se zbrale trupe Dunajčanov in listi so obširno poročali o vojaški slovesnosti na dan mrtvih.

Veliki balet v filmu

Se vsakomur, ki je kdaj prišel v Moskvo, so priporočili, da si ogleda baletno predstavo v Velikem gledališču. Moskovski balet ima že dolgoletno tradicijo, zaslovel je zlasti po Ani Pavlovi in dosegel v zadnjih dveh desetletjih tolikšno umetniško raven, da ga občuduje ves kulturni svet. To so pokazala tudi gostovanja v Covent Gardenu v

Londonu. Tu so žele predstave moskovskega baleta toliko priznanja, da so naposled sklenili ujeti večino prizorov na filmski trak. Snemanje je vodil Paul Czinner, ki ga poznamo kot dobrega režiserja in snemalca že izpred minule vojne. Na gornji sliki je prizor iz baleta »Gizela«, na levi pa je ples v Valpurgini noči iz Gounodove opere »Faust«. Na sliki je primabalerina Raisa Stručkova, ki je pobrala poleg Galine Ulanove največ lovovik.

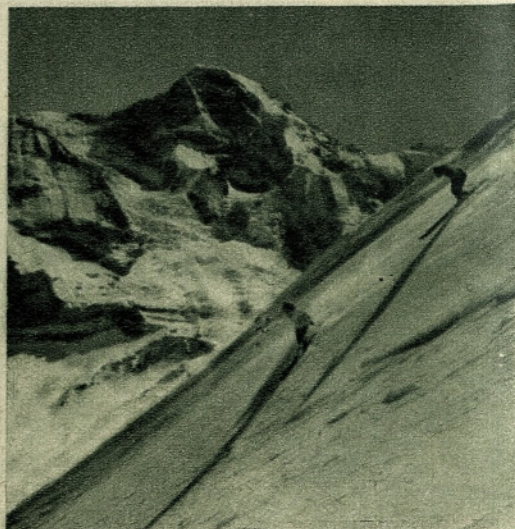
Gripa

Postelja se vrsti za posteljo... Takole se je spremenila neka gimnazija v Kjopenhavnu v bolnišnico. Res, skoraj ni dežele v Evropi, ki je ne bi bila napadla azijska gripa. Toda Danci zatrujejo, da je pri njih najhuje razsajala in da so se ne samo gimnazije, temveč tudi vojašnice spremenile v bolnišnice. Zadnji čas je naval gripe ponekod poenjal, zato pa se sunkoma pojavlja drugod. V Londonu se je azijska gripa razpasla zadnji čas zlasti v južnem delu. Azijska kaprica!

V spodnjem kotičku

Tudi naša vremen-ska poročila že skopo pripovedujejo o prvem snegu. Na Jezer-skem, nad Planico, na Kredarici — in tako lepo po vrsti napreduje prva zimska ofenziva. Vsepovsod v Evropi se smučarji že pripravljajo na novo sezono, na nova tekmovanja. Tudi pri nas niso prekrizali rok. Treba je nove vadbe in vsaj delno tudi nove opreme. Pred sezono je seveda najbolj živahno v švicarskih planinah. Naš posnetek je z Lauberhorna.

Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 3/I,
tel. 20-556. — Uprava: Tomšičeva ul. 1/II,
tel. 22-575, poštni predal 239. — Naroč-
niški oddelek: Titova 3

ŠT. 48 - 8. DECEMBRA 1957

VSEBINA

Sam s televizijo
Poljska pot — težka pot
Edina v Evropi
Ruski medved v našem filmu
Zgodba o volku
Romeo in Julija na Broadwayu
2000 km okoli Jugoslavije
Kako ostanem mlad?
Lov za slantiki
S čolnom čez Ocean
1:0 za šoferja
Vse po starem
Bolezen predsednika
Eisenhowerja
Dva nova zakona
pred skupščino
Zgodbe okoli satelita
Moskovski metro

»Triglav-film« že dokončuje sne-
manje novega slovenskega umet-
niškega filma »Dobro morje«. Ra-
zen nekaterih naših znanih
filmskih igralcev bo v tem fil-
mu igrala z novim partnerjem,
Tomažem Peskom, tudi Evelina
Wohlfeilerjeva, ki se je kot
Lotti, z izredno podoživljeno in
pristrčno igro, priljubila vsem
gledalcem filma »Dolina miru«.

Foto: Božo Štajer

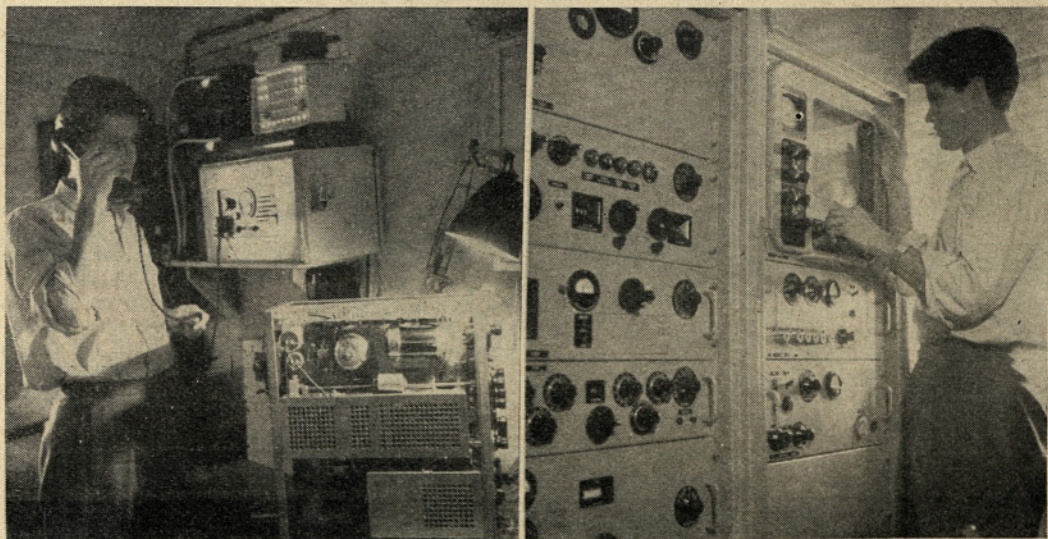
Ilustrirana revija »Tovariš« izhaja vsak
teden. Izdaja Časopisno podjetje »Slo-
venski poročevalec« — direktor Rudi
Janhuba. Glavni in odgovorni urednik
Dušan Fortič. Tiska: bakrotisk tiskarna
»Ljudske pravice« v Ljubljani, besedni
del tiskarna »Slovenskega poročevalca«.
— Rokopisov in nenaročenih fotografij
ne vračamo. Posamezna številka 50 di-
narjev, mesečna naročnina 200 dinarjev.
— Za inozemstvo mesečna naročnina
250 dinarjev. Poština plačana v goto-
vini. Ziro račun pri Kom. banki Ljub-
ljana, št. 60-KB-5-Z-367 — z navedbo
»Tovariš« - naročnina.

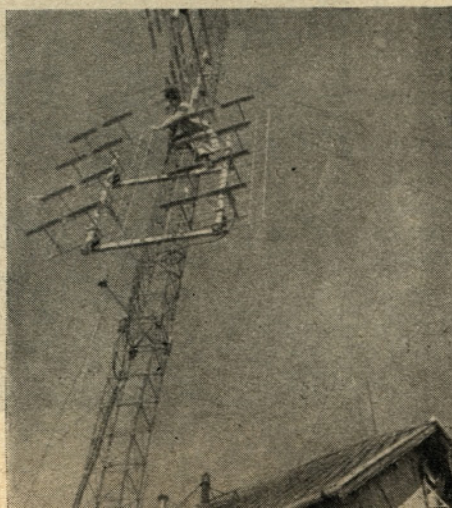
Prenos slike na televiziji je precej zapleten. Iz kamere gre ta skozi mešalno mizo trenutno v našem ljubljanskem primeru skozi mešalno mizo reportažnega avtomobila, drugače pa skozi mešalno mizo televizijskega študija, na oddajnik linka, od tu pa na sprejemnik linka visoko na Krvavcu.

Sam s televizijo

Da, sam s televizijo, na vrhu Krvavca, 1700 m visoko. To je tehnik Radio-televizije Ljubljana. Ko gledamo ob večerih v Ljubljani televizijski program, moramo vedeti, da je precejšnja zasluga za dobro sliko in zvok prav tega osamelega tehnika na Krvavcu. Tu je namreč prenosna postaja ljubljanske televizije. Ta sprejema sedaj preko prav take postaje na Kumu program zagrebške televizije. Lahko pa tudi samostojno prenaša program italijanske televizijske mreže in to iz italijanskega televizijskega centra na Monte Vende pri Padovi. Prav te dni pa bo opravil ta naš televizijski oddajnik na Krvavcu tudi prenos slovenske televizije, ki je prišla spet na obisk za celih devet dni, ob razstavi radia in telekomunikacij. Toda sedaj že tudi vemo, da bo na spomlad — če bo šlo vse po sreči — prišla k nam za stalno in pri nas tudi ostala. Takrat tudi lahko pričakujemo stalni eksperimentalni program ljubljanske televizije. Poleg Krvavca pa bodo podobne prenosne postaje še na Nanosu in Pohorju, tako da bo velik del Slovenije lahko gledal televizijske programe.

Sliki zgoraj: že sedaj smo lahko tu in tam slišali ob večerih iz televizijskega sprejemnika: »Tukaj radiotelevizi-
zija Ljubljana, oddajnik Kr-
vavec. Dragi gledalci. Opro-
stite nam kratko prekinitvev
oddaje, kmalu bo spet slika!«
Vedeti moramo, da je bil tu-
di to naš vrli tehnik, gorski
samotar s Krvavca. Fant se
je znašel in ob prekinitvi od-
daje potolažil gledalce. To
dela tudi pravkar, kar lepo
vidimo na levi sliki. Na de-
sní sliki pa ga vidimo, kako
se trudi, da bi ujel čimlepšo
in čimbolj ostro sliko.

Zvok gre svojo pot. Iz
mikrofona v študiju na
gospodarskem razsta-
višču v mešalno mizo,
od tu po telefonski
zvezi na UKV oddajnik
na Krvavcu, ki daje
ton televizijskemu od-
dajniku. Tu se ta
združuje s sliko. — Na
sliki levo — visoke te-
levizijske antene pre-
nosne televizijske po-
staje na Krvavcu.

Lani jeseni se je Poljska odločila za lastno pot v socializem. Pogumno so izpeljali oktobrski prelom v prepričanju, da je potrebno upoštevati razlike v razvoju socializma in odstraniti tiste sile, ki ovirajo nadaljnji razvoj.

Pot, ki so jo prehodili v tem času, je bila mnogo težja, kot so si jo mnogi predstavljali v oktobrskem navdušenju. Treba je bilo iskati ustrezne ukrepe in nikjer na tej še neizhojeni stezi, ni bilo vnaprej pripravljenih obrazcev in pripomočkov za reševanje problemov. Ponekod je bilo treba narediti korak nazaj, včasih ustaviti za premislek, kako bi najlažje premagali ovire.

Težave so bile tudi v tem, ker so delovni ljudje postali nestrpni, ker žetev lanske »poljske pomladi« ni bila tako bogata, kot so si želeli in pričakovali. Nova Poljska v sedanjih pogojih delovnemu človeku še ne more nuditi tistega, kar od nje želijo in pričakujejo.

Poljska pot je težavna pot, ker po njej ne hodijo samo ljudje enotnih pogledov, uprtih v socialistično prihodnost. V tem času so se opogumile tudi nazadnjaške sile, ki so čakale v podzemlju. Te skušajo sedaj izkoriščati težave za ustvarjanje zmede in nezaupanja v novo poljsko pot; silijo nazaj in hočejo oživiti preteklost. To je cokla na poljski poti v socializem, ki je sicer še težka ovira, ne more pa več ustaviti pohoda zdravih, naprednih sil.

»Dom kulture« je Sovjetska zveza poklonila Poljakom. To je velika reprezentativna zgradba, z lepimi dvoranami, širokimi hodniki, kjer so stene obložene z marmorom.

Poljska pot - TEŽKA POT

Ne vem zakaj, toda tisto popoldne sem se dolgo zadržal na ploščadi, če se ne motim, 37. nadstropja Doma kulture v Varšavi. Bril je hladen jesenski veter, zavijal sem se v plašč in opazoval Varšavo pod seboj. Razgled ni bil tako lep, kot bi bil v jasnem sončnem dnevu. Že zgodaj se je začela spuščati lahna, jesenska meglica, predmestja so se že utapljala v megli in se izgubljala v sivini obzorja. Tam zadaj pa sem si predstavljal enoličen svet poljskega nižavja, lahno valovito ravnino, obdelana polja, bogato in rodovitno zemljo. Toda pod seboj sem jasno videl reko Vislo, ki se leno vije po ravnini, na obeh bregovih pa leži Varšava. Tam na drugi strani je predmestje, ki ji pravijo Praga. Do tam je med drugo svetovno vojno prišla sovjetska vojska in se ustavila, medtem ko se je v tem delu Varšave bila strahotna borba med Poljaki in Hitlerjevo vojsko. Šele s tega mesta sem dobil pravo sliko, kako strahotno je bila Varšava porušena; Nemci so jo barbarsko rušili, požigali, bombardirali z zemlje in zraka. Eno nadstropje ni bilo vidno, sem ogledoval fotografije po stenah, ki kažejo Varšavo takoj po vojni in obnovljeno. 90 odstotkov mesta je bilo v ruševinah in hiše, ki sem jih videl pod seboj, so vstale iz ruševin. Tudi stari del Varšave, ki sem ga gledal na levi strani, ni več stara Varšava; to je obnovljena, na novo zgrajena stara Varšava, taka kot je bila nekoč.

S ploščadi pa se ne vidi samo, koliko so že obnovili mesto, temveč tudi, koliko je še ostalo ruševin in nezazidanih površin, kjer se vidijo samo še temelji nekdanjih stavb.

O Poljaki pravijo, da so duhoviti kot Francozi, pijejo »vodko« kot Rusi, so odkriti, ustrežljivi in zelo radi diskutirajo. Na račun »doma

V tovarni avtomobilov v Żeranju pri Varšavi imajo poskusni delavski svet, ki sodi v vrsto poskusnih delavskih svetov na Poljskem. Le-ti naj pokažejo najbolj ustrezno pot nadaljnjega razvoja delavskega samoupravljanja na Poljskem. Praksa žeranskoga delavskega sveta je že dala pozitivne rezultate. Med drugim so zvišali produktivnost in dosegli povišanje plač. Predstavniki delavskega sveta pa mi je razložil, da se v sedanjih pogojih, ko še vedno prevladuje birokratsko-centralistični sistem, delavski sveti ne morejo uveljaviti v takem obsegu, kot bi se morali.

Na sliki: kolona avtomobilov, ki jih bodo predali trgovini.

V kmetijstvu so po Oktobru izdali več ukrepov, ki so jih na vasi zelo ugodno sprejeli. Pri večini pridelkov so odpravili prisilno oddajo in kmetje ne silijo več v kolhoze. Letos je prvič vsa zemlja obdelana in kmetje prvič prinašajo večje količine svojih pridelkov na trg. Cene kmetijskih pridelkov se svobodno ustvarjajo na trgu.

Na sliki: kmetje na sejmu.

kulture» sem slišal mnogo dovtipov in puščic. Nekatere med njimi, sem težko razumel in so se mi zdeli izraz nerazporejen do Rusov; pravzaprav do bližnje preteklosti, ko so slepo posnemali stalinistične vzore. In če se skušam vživeti v ljudi, ki gledajo na to razkošno palačo, spomenik, ki si ga je postavil stalinizem, s perspektive še porušeni hiš, potem laže razumem njihovo pikrost in nerazporejenost. Celo izračunali so, koliko Varšave bi se lahko obnovilo, če bi ta sredstva uporabili za obnovo in gradnjo stanovanj. Med drugim so dali tej stavbi tudi ime »Palac kultury i nauki na przyslasc«. To je besedna igra, ki je ni mogoče dobesedno posloveniti; pomenila pa naj bi palačo kulture preteklosti. S tem hočejo povedati, da je ta »spomenik« preteklosti opomin, kako ne bi smeli delati. Res pa je tudi ta stavba dokaz, kako malo so takrat imeli posluha za razporejenost Poljakov, za njihove posebnosti in krajevne značilnosti. Arhitekti si sedaj baje belijo glave, kako bi okolje prilagodili tej stavbi, ali stavbo popravili, da bi bila v harmonični celoti z okoljem.

Pri nekaterih sem opazil še eno lastnost, in sicer precejšnji pesimizem. Pred nekaj urami sem se razgovarjal s Poljakom, ki je prepotoval vso Jugoslavijo in ko sem ga spraševal, kakšna je po njegovem glavna razlika med našimi ljudmi in njihovimi, mi je odgovoril:

— V Jugoslaviji sem srečal ljudi, ki so govorili o težavah in se pritoževali. Toda ko sem jih vprašal, ali je bolje sedaj v novi Jugoslaviji ali je bilo prej, mi je večina odgovorila: »Sedaj je bolje.« Pri nas pa ni tako.

Mislil, da je v tem nekaj resnice. Zlasti pri nekaterih intelektualcih in uslužbencih sem to tudi sam opazil. Manj pa pri delavcih. Če sem dokazoval, da imajo mnogo rodovitne zemlje in jim je kruh zagotovljen, so se strinjali, da je za sedanje stanje na vasi odgovorna zgrešena politika preteklosti. Če sem potem omenil, da imajo razvito industrijo, sem dobil odgovor: nimamo surovin in finančnih sredstev.

Vendar je ta pesimizem bolj izraz prehodnega obdobja, ko je oktobrsko navdušenje popustilo in so se spoprijeli z vsakdanjimi težavami, pa se je

Dimnikarji na Poljskem nosijo cilinder kot v Angliji. Dimnikarja, ki ga vidimo na sliki, sem fotografiral v Katovicah, ki je znano industrijsko mesto. Nad mestom stalno visi oblak dima in tudi v jasnem, sončnem dnevu, prevladuje povsod siva barva. Hiše so sive, nebo je sivo in še trava ima sivkasto zeleno barvo. Katowice so samo eno mesto v okviru industrije, ki se je razvila v tamkajšnjem bazenu. Znana je velika železarna Mysłowice v bližini Katovic.

nekaterih začela polasčati malodušnost. Resna težava pa je v tem, ker nova Poljska v sedanjih pogojih delovnemu ljudstvu še ne more zadovoljiti njegovih potreb.

Na ploščadi se je zbralo že precej ljudi in podoba je, da je navzlic vsemu postala ta stavba priljubljena izletna točka. Tudi pred domom kulture je bilo živahno in videl sem dolgo vrsto ljudi, ki so čakali na karte za kino.

In še nekaj sem opazil pri Poljakihi: v svojih navadah so mnogi podedovali po šlahiti precej navad; med drugim je pri njih še danes v navadi poljubljanje rok ženskam. Toda najtežje breme, ki ga nosijo, pa so globoko zakoreninjeni verski predsodki in še vedno močan vpliv katoliškega klera na ljudi. Po oktobru je novi režim normaliziral odnose s katoliško cerkvijo in sklenil z njo kompromis. Cerkev je obljubila lojalnost in se odpovedala politični aktivnosti. Toda v sedanjem obdobju skuša del katoliškega višjega klera izkoristiti težave v tem obdobju za svoje politične spekulacije v prihodnosti. Tudi prižnice so ponekod že začeli uporabljati za pretkano politično propagando. Ponekod so se že začeli pojavljati tudi čudeži in tako se je med drugim »prikazala« Marija že neke v Krakovu.

Sami Poljaki pravijo, da bo to versko navdušenje popustilo. Razlagali so mi teorijo »prepovedanega sadu«, po kateri bo sedanje navdušenje popustilo. Toda za to bo verjetno potrebno še precej časa.

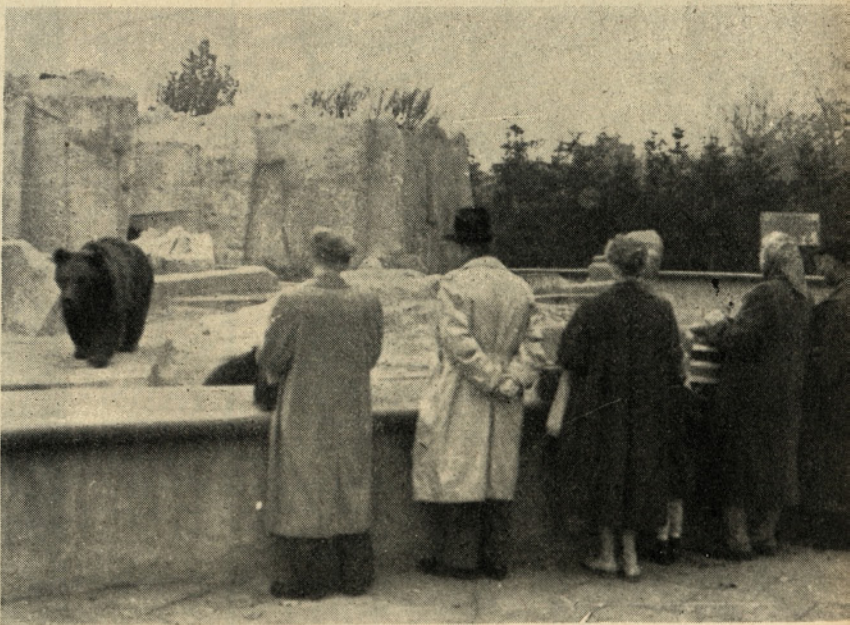
Marsikaj je v tem pogledu na Poljskem težko razumeti. Tako so mi pripovedovali, da bodo v Krakovu, kjer je že več kot 60 cerkev, gradili v Nowi Huti, predmestju Krakova na Marksovem trgu, še novo cerkev.

Opazil pa sem, da je na Poljskem najbolj priljubljena osebnost Gomułka, ki ima zelo veliko avtoriteto in ugled. To sem opazil pri različnih slojih, najbolj pa pri delavcih.

Fotoreportaža: Stane Lenardič

Ta prizor sem videl v Krakovu; zdi se mi pa, da ni osamljen. Na velikem trgu pred »Sukenicami« (stara mestna tržnica) srečujem skupine, predvsem iz podeželja, ki jih vodijo duhovniki. Kaplan, ki fotografira, je bil takrat središče pozornosti. Najprej je sam fotografiral svoje »ovčke« z zadnjim modelom ruskega »Zorkina«, potem so poklicali še fotografa, da je slikal »gospoda« v sredi njegove skupine, ki jo je pripeljal na izlet.

Se več takih in še bolj značilnih prizorov pa srečujem v Czenstochowi, »poljskem Lurdu«. Čudežna podoba »Marije Čenstohovske« pa je za razliko od drugih takih čudežnih podob v raznih deželah, temne polti, kar pa seveda nikogar ne moti. Katoliška cerkev ima monopol nad prodajo vseh bogoslužnih predmetov; in ta trgovina jim dobro uspeva.

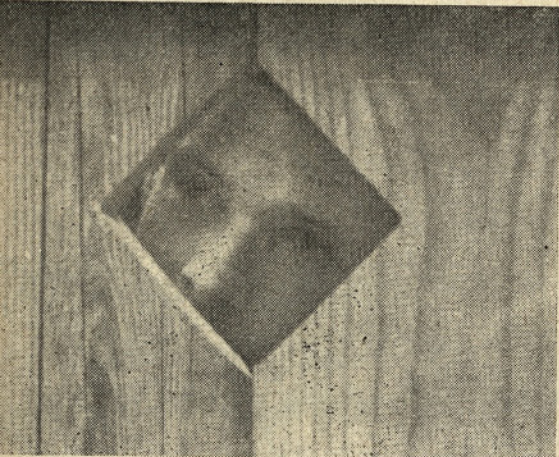
Če se pelješ po eni izmed glavnih ulic varšavskega predmestja Praga proti središču mesta, zagledaš naenkrat medvede, kako se sprehajajo na prostem. Nikjer ne vidiš ograje ali mreže, pač pa mnogo ljudi, ki stoje v njihovi bližini. Ali so to cirkuški medvedje, mogoče udomačeni? Ko narediš nekaj korakov bliže, šele opaziš, kako je z zadevo. Med medvedi in gledalci je samo globok jarek, ki ga opaziš šele, ko prideš do betonskega nadzidka. Tako imajo živalski vrt v središču mesta, ob prometni ulici. Umetne skale in divje okolje pa daje lepši videz mestu in ga poživlja. — Na sliki: medvedje, ki se prosto sprehajajo po skalah, imajo vedno dosti občudovalcev. Ljudje se ustavljajo, jim mečejo hrano, medvedje pa jim vračajo vlijudnost s svojim spretnostmi.

»Ali je to enakopravnost?« sprašujejo malčki, ki se še ne morejo povzpeti do linice, da bi pokukali skozi na gradbišče.

Majhna kolekcija ljubljanskega firbca: pri vsaki linici je opazovalec. Ko se nagleda, lahko prebere še številne lepake na ograji.

Tale opazovalec se očitno ni zavedel, da je tudi on opazovan. Ko je najbolj napeto sledil žerjavu, ga je »fliknil« fotoreporter.

Firbcu je ustreženo

Pred meseci smo v »Tovarišu« objavili sliko, kako v Ameriki strežejo ljudski radovednosti ob gradnji nebotičnikov: v lesene ograje so izrezali luknje, da lahko vtikajo glave skozi in ogledujejo razvoj dela. Podjetje Gradis, ki koplje temelje za veliko stavbo med Šubičevo in Tomšičevo ulico, je posnemalo ta zgled in ustreglo firbcu tako, kakor kažejo naše slike.

Za začetek nekaj besed o aragonitu. Kemično je sestavljen prav tako kot kalcit (apnenec, ki tvori dobro znane kapniške tvorbe v naših podzemeljskih jamah.) Razlika med njima je le v načinu kristaliziranja. Aragonit kristalizira na drugačen, poseben način. Nastaja pod zemljo, kjer se nahajajo vroče plasti ali kjer se pojavlja večja stopnja radioaktivnosti. Višek aragonitnih tvorb so čudoviti filigranski jaški, ki v svitu jamske svetilke žarijo kakor jantarsko rumen ognjen šopek.

EDINA V EVROPI

Tiste dni, ko smo v redakciji pripravljali prilogi, posvečeno Goriški, smo obiskali tudi Idrijo — rudnik živega srebra, razne delovne kolektive itd. Tudi občinskega ljudskega odbora nismo pozabili. Tam smo med drugim govorili tudi o prirodnih lepotah in turističnih zanimivostih Idrijskega. Tako je prišla beseda na aragonitno jamo na Ravnah. Jama je, kot trde strokovnjaki, po kapniških tvorbah edinstvena v Evropi, saj kapniki, sige in kristali v njej niso kalcitni, kakor v naših drugih jamah, temveč so tvorbe iz čistega aragonita. In o tem bi radi povedali našim bralcem nekaj besed. Preden smo obiskali jamo na Ravnah, še nismo vedeli, v čem je razlika, toda to, da imajo podobne

jame le še v Kaliforniji in da je ravenska jama širšemu krogu ljudi še neznan, nam je bil zadosten razlog, da smo jo sklenili obiskati. Jama so ponovno odkrili šele pred kratkim. Za množične obiske pa je še zaprta. Doslej jo je videlo le nekaj desetih strastnih jamarjev. Fotoreportaža o njej še ni bila nikjer objavljena. Tu smo zastavili naše fotografske spretnosti, podprte z opisovanjem.

Ko smo se začeli pripravljati na obisk jame, smo naleteli na celo vrsto ovir. Aragonitne tvorbe so namreč tako nežne in krhke, da se lomijo pri najrhljajšem dotiku, razen tega pa je aragonit zaradi svoje izredne lepote tudi priljubljen predmet ropanja brezvestnih posamez-

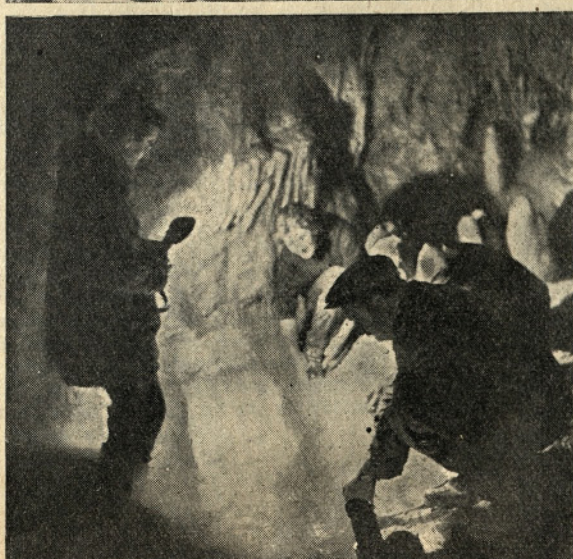
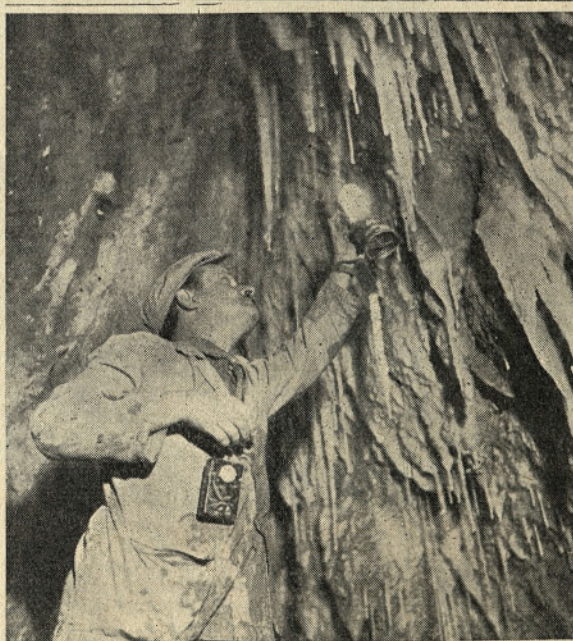
nikov. Zato so idrijski jamarji vhod v jamo obzidali in ga zaklenili. Ključ hranijo v idrijskem muzeju. Upravnik muzeja pa je bil prav tisti dan v Ljubljani. Kako torej priti do ključa in do vodiča?

Sreča nam je pripeljala nasproti tovarišico Marijo iz muzeja. Uporabili smo vse naše govorniške sposobnosti, da smo jo prepričali in preprosili za ključ. Odločila se je celo, da nas bo spremila v jamo. Ključ in vodiča smo torej imeli, bili pa smo brez vsake vsaj najnujnejše opreme. Ne bom podrobno opisoval, kako je potekal naš obisk v jami. To naj bralcem posreduje fotoreportaža. Rad bi ponovil nekaj besed, ki nam jih je naslednji dan povedal o pomenu jame in o njeni zgodovini uprav-

nik idrijskega muzeja, tov. Logar.

Pred 132. leti je kmet Martin Čelik z Raven nad Cerknem odprl kamnolom za prezidavo hiše. Pri tem je odkril rov, ki vodi nekam v globino. To je izvedel Idriječan Henrik Frayer, lekarnar in prirodoslovec, dolgoletni kustos ljubljanskega Muzeja in eden izmed pionirjev pri raziskovanju kraških pojavov. Prišel je na Ravne ter z domačinom Kafolom preiskal jamo. Skiciral je njen tloris in jo izmeril. O tem je pozneje napisal poročilo, v katerem se je navduševal za »50 klafter dolgo jamo, polno prirodnega okrasja, aragonitnih kristalov«.

Leto dni po tem odkritju je Čelik vhod v jamo zasul, prepričan da so jamski duhovi priklicali točo, ki mu je pokončala poljske pridelke. Tako so spet pozabili na ravenko jamo. Pozneje so jo mnogi jamarji iskali, Frayer je poročal o Ravnah na Tolminskem, kjer pa so jo zaman iskali. Vendar je bila kasneje jama še nekajkrat znana, toda le za krajši čas — v škodo njenih prirodnih lepote, ki so jih neodgovorni ljudje ropali. Po osvoboditvi je jamo, oziroma vhod v jamo ponovno odkril tovariš Ganter. Njegovo pripovedovanje je napotilo skupino idrijskih jamarjev, da so sklenili jamo raziskati. Tako je lani 14. avgusta domačin Janez Prezelj napotil majhno odpravo, da je začela kopati vhodni rov, komaj 5 m od njegove hiše. Nekaj dni pozneje je jamo raziskala tudi ekipa Inštituta za raziskovanje Krasa v Postojni. Njena poročila so privabila na Ravne že nekaj svetovno znanih stelologov, nekega Amerikanca, dva Francoza, Svicarja itd. Vsi soglašajo v sodbi, da je 400 m dolga jama (toliko jo je doslej odkrite) edinstven primer aragonitne jame v Evropi ter da se z bogatimi tvorbami lahko primerja le še nekaj podobnih jam v Kaliforniji. Jama na žalost v sedanjem stanju — neraziskana in nezavarovana — ni primerna za množičen obisk. Je pa dragoceno torišče za znanstvena raziskovanja geologov in stelologov. Verjetno bo ravenka jama še dolgo čakala, da bodo v njej speljali udobne in varne poti. Njenih lepote še dolgo ne bodo razsvetljevali reflektorji, zato pa bo narava še naprej v tišini in miru snovala in oblikovala svoje podzemne zaklade. Le tu in tam jo bo obsijal trepetajoč žarek svetilke samotnega jamarja, ki predmet svojega občudovanja ceni bolj, če je težko dostopen v svojem prvotnem okolju.

Od betonskega vhoda v jamo smo se nekaj desetm metrov plazili po tesnem nizkem rovu, ki se je še kar položno spuščal v temno globino. Do gležnjev smo gazili ilovico in se večkrat pomikali naprej po vseh štirih. Marsikdaj je kdo izgubil ravnotežje ter z rokami zaveslal po razmočenem blatu. Nenadoma smo se znašli pred največjo oviro. Kót da bi narava hotela čimbolj zastreti človeškim očem svoje lepote, smo se znašli pred tesnim nizkim rovom, ki ni bil večji od odprtine cestnega kanala. In še celo v tem kanalu je bila kotanjica z vodo. Kako naj se prerinemo skozi? Prvi je poskusil Dušan, ki je kar gorel od želje, da bi kot prvi fotoreporter posnel še neznane podzemeljske lepote. Za Dušanom smo se skozi odprtino prerinili še ostali. Dušan je ta prizor ovekovečil s kamero, češ fotoreportaža se mora pač nekje začeti!

Že smo se pririnjili vsi skozi luknjo. Res — nekdo z večjo, drugi z manjšo težavo, vsakdo pač v sorazmerju s svojo telesno obsežnostjo. In nenadoma smo se znašli sredi čudovitega podzemeljskega sveta. Nihče izmed nas ni pričakoval tolikih lepote. Podzemski prostor, obsežen in visok kakor srednje visoka dvorana, je obložen s stalagmiti in stalaktiti raznovrstnih oblik, lesketajočih se v odsevu naših karbidovk in žepnih svetilk. Z dodatkom domišljije smo na vseh alabastrskih delih in astralno lesketajočih se tvorbah spoznali stebre, zavese, slapove, špagete, ježke ter druge neimenovane oblike, ki jih je skozi dolga stoletja kapljalo za kapljalo v objemu kraškega podzemlja ustvarjala narava. Čeprav smo tistega dne spoznavali šele prve črke jamarске abecede, smo vedeli, da je prostor, v katerega smo prišli, le predzverje doslej še neodkritih podzemeljskih dvorov, ki najbrž skrivajo nove, še lepše podzemeljske zaklade. Na vse strani namreč vodijo odprtine, toda na žalost so nekatere dovolj široke, a nizke, druge pa pokončne in visoke, a preozke, da bi se človek mogel pririniti skozi. In še ti prehodi so največkrat prepleteni z mrežo nežnih krhkih aragonitnih tvorb. Pokukali smo skozi eno izmed mnogih in onemeli pred veličastnostjo prirode, ki je ustvarila takšno mrežo mlečno belih dolgih tenkih stalaktitov.

Naše občudovanje in navdušenje je pretrgal Dušan, ki nas je z vzklikom: »Dajmo, fantje! Nismo prišli gledat, temveč delat.« prestavil iz nadzemeljske, oziroma podzemeljske zamaknjenosti na trdna, a mehka blatna tla naše jame. Z grozovitim razočaranjem je naš fotoreporter ugotovil, da »fleš« ne uboga, verjetno mu je škodila vlaga ali pa se je kak kontakt zapackal z ilovico. Naj je Dušan še tako pritiskal na sprožilec fotoaparata, rešilna luč se ni zablistala. Polni sočutja smo se z razočaranimi obrazi zbrali okrog »fleša«, in dajali Dušanu »strokovne« in koristne nasvete, saj smo upali, da bo moderna fotografska tehnika le zmagala nad našimi karbidovkami, v katere smo vseeno zrl kot v rešilne bilke. Pa se je vseeno srečno izteklo. V mrtvem teku, kot bi rekli športniki, oziroma z rezultatom 1:1. Fleš je namreč deloval, če si direktno pritiskal na kontakt. Tu smo si znali pomagati. S Francijem sva del jame, ki smo ga hoteli fotografirati, razsvetljevala s karbidovkami, Marija pa je držala v roki fleš. Dušan je šel do tri, pritisnil na sprožilec aparata, in če se je Marija pravilno »sinhronizirala« na njegovo štetje, je na tri pritisnila na kontakt fleša, ki je včasih zagorel, včasih pa ne...

Naš improvizirani izlet v podzemeljski Kras se je bližal koncu. Zbrali smo se okrog majhnega jezera in ugotovili, da je vsem željam in potrebam bogato zadoščeno. Sklonili smo se nad vodo, da bi si v njej umili roke. Toda tik nad gladino so roke kakor začarane obstale. Vsi smo naenkrat občutili isto. Bilo bi greh razbiti to čarobno zrcalo, v katerem se je prelivaval spekter tisočerihih barvnih odtenkov, ki jih je nanj metala svetloba naših luči, odbijajoča se od tisočletnih kamenin. Nekaj čudnega nas je prešinilo. Vsakdo je hotel nekaj reči v slovo. In glejte! Vsi smo bili zadovoljni. Še več. Srečni! Dušan je (tako je vsaj upal) naredil v jami edinstvene posnetke. Če je uspel, presodite sami. Marija je spoznala, kaj skriva in zaklepa ključ, ki ga tako ljubosumno čuva v svoji muzejski pisarni. Sofer Franci — morda se boste smejali — je le prišel nekam, kamor ni treba in kamor ni mogoče priti z avtom. In Jaz? Bil sem zadovoljen, ker sem dobil gradivo za reportažo, resda majhno in skromno, vendar drugačno kakor po navadi, snov iz koščka sveta, kjer je pojem o lepem drugačen kot tam zgoraj, kjer sije sonce.

Sergej Epih

RUSKI MEDVED

v našem filmu

Živali najbrž zato tako občudujemo, ker jih tako malo poznamo. Kdor pa stalno živi v svetu živalstva in sproti spoznava življenje, navade, vrline in slabosti posameznih živih bitij, se ne čudi uspehim dresuram v cirkusih in varietejih. Seveda pa je tudi napačno, pripisovati živalim zmožnosti, podobne človeškim. Treba je vsako bitje posamič presojati in dati priznanje ljudem, ki znajo živali vzgajati. Eden takšnih izrednih vzgojiteljev — v cirkuškem življenju jim pravijo domperji ali krotilci — je sovjetski artist Filatov, ki je zaslovel s svojo skupino medvedov po vsem svetu.

Filatov (v vlogi medvedarja na nekdanjem starinskem vaškem sejmu) in njegov medved sta se predstavila slavnemu občinstvu, ko je na trg prišel tudi Stane Potokar (na levi), ki igra v filmu vlogo Paškvala.

Desno: tako na potovanju z avtomobilom kakor tudi pri predstavi na trgu v Novem Vinodolu se je veliki uralski medved držal vzvišeno prijazno in je razen filmskega občinstva privabil tudi ves Novi Vinodol z okolico vred na glavni trg. Za vsak primer pa je Filatov nadel svojemu ljubljencu nagobčnik in je imel s seboj tudi asistenta, tistega, ki mu je prav ta pohlevni medved nekoč odgriznil prst.

Spodaj: medvedar in njegov brundež na predstavi v Novem Vinodolu. Medvedu, ki zna neverjetne umetnije, občudovane v Ljubljani od tisočev in tisočev gledalcev, je bila za nastop v filmu odmerjena le kratka vloga. Medved se je povzpел na zid in se dal občudovati. Po predstavi se je spet dostojanstveno usedel v avto in s svojim skrbnim gospodarjem zdirjal nazaj v Ljubljano, od tod pa v Sovjetsko zvezo.

Artist Filatov je zaslovel s svojimi dresiranimi medvedi po vsem svetu. In ko je sovjetski cirkus gostoval v Ljubljani, medtem ko je Triglav film snemal »Dobro morje« na Jadranu, se je ponudila edinstvena prilika, da nastopi Filatov s svojim največjim medvedom v našem filmu. Filatov se je povabilu rad odzval in se odpeljal z medvedom v udobnem avtomobilu v Novi Vinodol. Ondi je že vse pripravljeno za vaški sejem starega tipa, koder so svoje dni radi nastopali medvedarji in drugi cirkusanti. Medved se je držal ves čas vožnje kakor tudi pri nastopu zelo dostojanstveno. Za vsak primer je imel Filatov asistenta s seboj, tistega, ki mu je nekoč prav ta medved odgriznil prst; asistent sam ne ve, ali iz ljubezni ali iz nenadne kaprice...

Veliki medved, ki nastopa v sovjetskem cirkusu kot ekvilibrist in motorist in žanje burne aplavze, je kar zviška pogledoval množico, zbrano na starinskem trgu v Novem Vinodolu, koder so svoj čas prirejali sejme in kjer imajo še dandanes v pustem času velik direndaj. Filatov je sicer imel za medveda kolo s seboj, toda treba je bilo samo prizorov, ko spleza medved na zid in se predstavi slavnemu občinstvu. Kakor kažejo naše slike, so prizori odlično uspeli. Iz Novega Vinodola se je sovjetska trojica vrnila v Ljubljano, od koder je nato odpotovala nazaj v Sovjetsko zvezo. Filatov, ljubezniv možak, vaje ljudi in živali, je zatrjeval, da so sovjetski artisti nabrali v Jugoslaviji in zlasti v Ljubljani kopico najboljših vtisov in da se bodo k nam še vedno radi povrnili. To je tudi naša želja.

Zgodba o volku

Preteta volčja svojat! . Gro-
zovito je mesarila po lovišču.
Torei — na pogon!...

Veš, treba je na visoko prežo,
da te volk ne dobi v nos. Sicer
bo po tebi!

Takole tod sta prišla volkova.
Na jasi pri tistem grmu je prvi
obstal drugi...

Brž se skrijem v pokvečen bri-
nov grm. Takole . . . Med veje . . .
Kar dobro sem se skrila

Objavljamo zanimivo lovsko zgodbo, ki pa ni prav nič »lovska«, ampak resnična od začetka do konca. To je zgodba »o nesrečnem volku«, ali bolje, zgodba »o vrlem lovcu«. Pripoveduje jo znani kočevski lovec Maks Pintar. Živa beseda, nazorne kretnje in prepričljiva mimika...

»Grozno je bilo tista leta. Lovci nismo bili lovci, ampak grobarji raztrgane divjadi. Kamor sem šel, sama kri in volčja sled. Nekoč sem našel kar 53 raztrganih srn. Ta pokol me je pretresel, da nisem mogel spati mirne duše. Ves sem bil v revirju in se boril z volkovi. Moje orožje so bili strup, puška in budnost...«

»Pove naj,« se je umešal Janez Lavrič, »da je prebil več na visokih prežah, kot doma v postelji. Pintarjeve preže lovci takoj spoznamo, ker so takšne kot sračje gnezdo: nekaj vej navzkriž, pa je.«

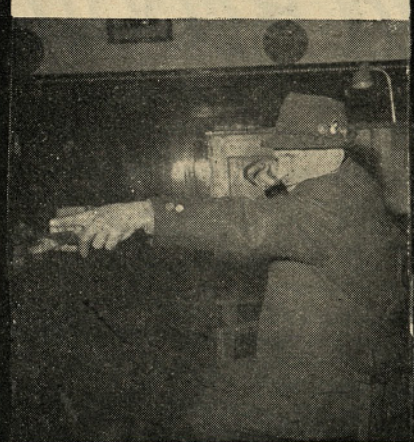
»Res je,« pritrjuje Maks. »Več sem visel na smreki, kot spal doma. Dostikrat sem videl volka, pa nisem mogel sprožiti puške, ker so bili prsti trdi od mraza. Koliko truda, prečutih noči in iskanja je bilo treba za prvi uspeh. Bilo je to 25. aprila 1950, ko še ni bilo zelenja. Prišli so trije volkovi. Niso pa prišli iz tiste smeri, od koder sem jih pričakoval. Zato je padel samo eden.

Drugera sem pokončal na pogonu na Svetlem kamnu. Priredili smo pogon nalašč za volkove. Čakam. Pride k meni jelen, nato 7 prašičev, toda nisem smel streljati, kajti kadar je pogon na volkove, ni časa za drugo divjad. In prav je tako! Nazadnje je prišel volk. Streljal sem nanj, pa ni takoj padel. Streljali so nanj tudi drugi in končno je obeležal. Toda drugi so ga zgrešili. Tudi tretjega volka sem ubil na pogonu... Dva volka sta požrla srno, ostal je samo želodec. Vedel sem: sita sta in nekje ležita. Možno je samo eno: »Čakaj, Maks!« Uporabil sem zvižaco — oponašal sem volkove. Čez 10 minut sta se oglasila 500 metrov stran, in kmalu sem zaslišal hrstanje skorje...«

Se in še pripoveduje vražji lovec, ki je bil za pokončevanje volkov odlikovan z redom za lovske zasluge II. stopnje. To je Maks Pintar, ki je bil po poklicu železniški zapornik in obhodnik proge, med vojno pa je bil aktivist. Lovec je že od svojega osemnajstega leta, že 30 let pa je tega, kar si je pridobil vse lovske pravice. Razen treh volkov je po vojni ubil še 26 divjih svinj, jelena-štirinajsteraka itd.

Zaslišim, kako se udra sneg.
Skorja je bila tanka, volka ni
držala. Gledam...

Gledam ga, kako se ti previdno
huli. Pa vzdignem puško. Po-
merim. Treščilo je...

Na mestu je padel in se iztegnil.
Previdno grem pogledat. Zadet
je bil v prsi

Volkove smo na Kočevskem iz-
trebili. Spet smo lovci, ne pa
pogrebci poklane divjadi

ROMEO in JULIJA na Broadwayu

Amerikanci žive nevarno. To je sklepna ugotovitev statističnih podatkov, ki jih je nedavno objavil Federal Bureau of Investigation, kratko imenovan FBI in s to kratico znan po vsem svetu kot strah ameriškega podzemnega sveta. Številke nam trezno pojasnjujejo strahovito razmerje kriminala v ZDA, ki je v minulem letu spet močno narasel.

Več kakor poltretji milijon hudodelstev je dalo v minulem letu opraviti ameriški policiji. Se pravi, da se je skoraj vsako tretjo minuto zgodil zločin nekje na območju ZDA in da je skupna vsota presegla število v letu 1955 kar za 13 odstotkov.

Gangsterstvo se je začelo v ZDA tako strahovito širiti zlasti po drugi svetovni vojni. Poročilo FBI suho ugotavlja, da število hudodelstev narašča od leta 1950 dalje štirikrat tako naglo, kakor raste število prebivalstva. Samo krivulja tatvin lahko pada. Na deželi se je zmanjšalo samo število umorov in pobojev. Druga hudodelstva — nasilja, vlomi in roparski napadi — pa so se lani v primerjavi z letom 1955 pomnožila skoraj za 16%, namreč na deželi, po mestih pa »samo« za 12%.

Ameriško javnost zlasti vznemirja statistika zvezne policije, ker razodeva grozljivo naraščanje mladinskega kriminala. V lanskem letu so bile aretacije mladostnikov nič manj kakor za 17,3% številnejše nasproti letu 1955. Tatvine avtomobilov in vlomov prednjačijo v mladinskem kriminalu, toda ne manj strahotno je število posilstev in umorov. Senatni odbor, ki raziskuje ameriški mladinski kriminal, je v svojem zaključnem poročilu podal prav tako mračno podobo: če bodo hudodelstva mladostnikov naraščala v prihodnjih letih kakor doslej, se bo moralo v letu 1965 zagovarjati pred sodišči več ko milijon mladoletnih Amerikancev.

Resnici na ljubo bodi povedano, da mladinski kriminal ni specialno zlo ZDA. Obilo posla in skrbi povzroča tudi oblastvom v mnogih drugih državah. Teenagerji, kakor jim pravijo v Ameriki, so v Nemčiji »halbstarke« (poldorasli), na Poljskem »huligani« (pobalini), torej ustaljen pojem. In grehi mladostnikov so povsod podobni. Ni nam treba segati predaleč: prav te dni je policija v Beljaku polovila roparsko tolpo mladostnikov, ki jo je vodil neki 15-letni Manfred, že izkušen in pretkan vlomilec; njegovi pajdaši so bili še mlajši. Da pa lahko mladinski kriminal triumfira na odru, je mogoče menda res samo v Ameriki.

»WEST SIDE STORY«

V začetku letošnjega oktobra je bil Manhattan, najbolj pisani del New Yorka, prizorišče krvavega boja med dvema klikama zločinskih mladostnikov. Obdelovali so se z boksarji in noži. Dva mladiča sta obležala mrtva na cesti. Dogodek, ki v kroniki ameriških vele mest že dolgo ni kakšna posebna senzacija, so newyorški dnevniki zabeležili precej na kratko in z nekričečimi naslovi, in javnost ga je že po nekaj dneh pozabila. Zdaj pa vzbuja tem večjo senzacijo cestna bitka mladostnikov, ki jo vsak večer predvajajo v Zimskem vrtu (Winter Garden) na Broadwayu, le nekaj cest dalje od bojišča v Manhattanu.

V tem gledališču prikazujejo musical »West Side Story«. S to predstavo so spravili problematiko mladinskega kriminala prvič na oder. Ameriški magazin »Newsweek« je zabeležil ta musical (spevno igrano) kot »prvo senzacijo nove sezone na Broadwayu«. Novi musical je dosegel, kakor pišejo, izreden uspeh med newyorškim občinstvom in pri mnogih kritikih. Saj pa so ga tudi kar najskrbneje pripravili. Prireditelj Roger Stevens je vložil v to produkcijo nič manj kakor 700.000 dolarjev. Da bi igra uspela, si je zagotovil sodelovanje treh mož, ki že s svojimi imeni nekako jamčijo za uspeh na Broadwayu. Spoznajmo jih!

SLAVNI AVTORJI NA STARI OSNOVI

Skladatelj, ki je novi musical glasbeno opremil, je 59-letni Leonard Bernstein, ki kot dirigent vodi skupaj z Dimitrijem Mitropulosom newyorško Filharmonijo in je zaslovel že s tremi musicali. Besedilo je napisal mladi ameriški pesnik Arthur Laurents. Plese je našteval Jerome Robbins, ki vodi z George-

»Kakšni so moji vtisi o življenju v ZDA?« — Pod tem naslovom je razpisalo ameriško Fotografsko združenje velik natečaj, da bi zvedelo, kako se počutijo tuji študentje v ameriškem vrvežu. Leto za letom prihaja mladina iz raznih dežel v ameriška vseučiliška mesta ali v industrijo in zavode na prakso. Mladost najbolj sveže in najmočnejše sprejema kalejdoskopske vtise, vmes pa tudi mrak in trohnobo velikih človeških mravljišč. Natečaja so se udeležili študentje iz 39 dežel, ki študirajo na raznih ameriških koledžih. Prireditelji se pohvalijo, da je zbirka fotografskih posnetkov izredno pisana. Nekatere nagrajene posnetke objavljamo. Hkrati dajemo pobudo študentom iz drugih dežel, ki študirajo v Ljubljani, da bi nam — brez formalno razpisanega natečaja — pošiljali podobne posnetke s kratko motivacijo. »Tovariša« bo takšne prispevke vedno rad objavljali in jih seveda tudi primerno honoriral.

V tako močni industrijski državi, kakor so ZDA, je študente iz tujih dežel seveda zlasti zanimalo življenje delovnih ljudi po tovarnah, a tudi v prostem času. Študent Šin Kojama iz Tokia, ki študira na koledžu v Mineapolisu, je pridno opazoval tamošnje industrijske delavce in se rad pomešal mednje. Takole jih je ujel nekje na pločniku med oddihom. Spoznaval je njihovo tovarništvo, humor pa tudi ostro kritiko, s katero reagirajo zavedni ameriški delavci na vsakršno krivico, na vsako reakcionarno potezo vlade, na mnogotere nesmisle in senzacije iz ameriške džungle. Japonski študent Kojama, ki je z zdravim smislom za življenje ameriških delavcev predstavil majhno galerijo značilnih tipov, je dobil za svoj posnetek prvo nagrado.

Študentom, ki pridejo v Ameriko nabirat novo znanje in nova spoznanja, seveda v velikem paradižu magnatov in profitarjev, pustolovcev in kriminalcev ni z rožami poslano. Marsikateri se mora trdno prebijati skozi življenje. »Pomaga si sam, kakor več in znaš!« je njih vsakdanja parola. Pedro Julio Mayer, 21-letni študent iz Mehike, se izpopolnjuje na trgovski višji šoli v Wellesleyu. Vrli Pedro se prebija skozi ameriško življenje kot varovalec otrok (»baby sitter«) in s tem, da pomaga svojemu prijatelju pri bencinski črpalki.

Da je življenje po ameriških bifejih in točilnicah posebno zanimalo študente, ki so se udeležili fotografskega natečaja, se razume po sebi. Tale posnetek je poslal študent Edgardo Alzate, ki je doma v Manilli na Filipinih in študira na newyorški univerzi. »Amerikanec in njegova pijača« je naslovil svoj posnetek. To je bežen pogled v majhen newyorški bife, kjer se — lahko bi rekli: kar mimogrede — hranijo nešteti delovni ljudje ameriškega Babilona.

Prava idila zunaj šumnega ameriškega visokošolskega mesta. Argentinski študent Norb Chutrau iz Buenos Airesa študira na univerzi v Illinoisu. Zanimalo ga je življenje v predmestju, zlasti v študentskem naselju. In takole je odzad ujel v svojo kamero mlad par, svojega tovariša in tovarišico, na sprehodu po naselju. Optimistično je pripisal, da ne velikomestni trušč, ne vsiljiva moda, ne hrupna množica, ne morejo preglasiti osrečujoče tišine zunaj ameriškega vele mesta. Fant ima prav, tembolj, ker je tako zapisal gotovo po lastnih izkušnjah in razočaranjih.

Tovarištvo je na ameriških univerzah in drugih zavodih vsekakor spoštovanja vredno. Povsod srečuješ nasmejane obraze, kakor da bi vsi ubogali znano ameriško parolo: »Keep smiling!« — Smejte se! Torej nekako — smeh na tekočem traku. Ampak, da je ta smeh pristen in prisrčen v menzah, kjer si študentje sami strežejo — to pa že lahko verjamemo. Tale posnetek je napravil indijski študent S. K. Suri iz Delhija, ki študira na univerzi v Kentuckyju. Naslov: »Priložnost.«

om Balanchinom baletno skupino, o kateri zatrjujejo mnogi kritiki, da je najboljša na svetu: New York City Ballet. Jerome Robbins je uprizoril že nekaj drugih uspelih musicalov na Broadwayu; od teh sta najbolj zaslovela »Kralj in jaz« in »Peter Pan«.

Ta trojica broadwayskih strokovnjakov je torej stopila skupaj in ustvarila musical o ameriškem mladinskem kriminalu. Zaledje je poiskala v eni izmed najslavnejših ljubavnih zgodb, ki že nekaj stoletij žanje uspehe med občinstvom: to je zgodba o Romeu in Juliji, o mladem ljubavnem paru iz Verone, katerih družini se smrtno sovražita. Romeo se je na Broadwayu spremenil v mladinskega kriminalca, Julija pa v teenager, v komaj dozorevajočo mladinko. Spor veronskih družin Montague in Capulet je v musicalu »West Side Story« simbolizirana s sovraštvom dveh mladostnih »gangsov« (gangsterjev), katerih sovraštvo seveda podžigata obe družini. Dejanje se odvija v zahodnem delu Manhattana in realistično prikazuje tamošnje razmere. V tej mestni četrti se kar naprej naseljujejo špansko govoreči priseljenci iz Puertorica, ki jih ostali prebivalci, potomci evropskih priseljencev, merijo nezaupljivo in jih sovražijo. Kjerkoli se evropski priseljenci odmikajo, povsod so jim priseljenci iz Srednje Amerike za petami. Pri takšnem naseljevanju in izrinjanju je ta mestni del za mladostnike kar nekakšen vojni problem. Poldorasi potomci evropskih priseljencev, ki se ponosno imenujejo »jetts« (raketni lovci), se nikakor ne morejo sprijazniti s potomci srednjeameriških priseljencev, ki se imenujejo »sharks« (morski psi). Krvavo se bore za to in ono ulico v sovražnem območju.

BOTER SHAKESPEARE

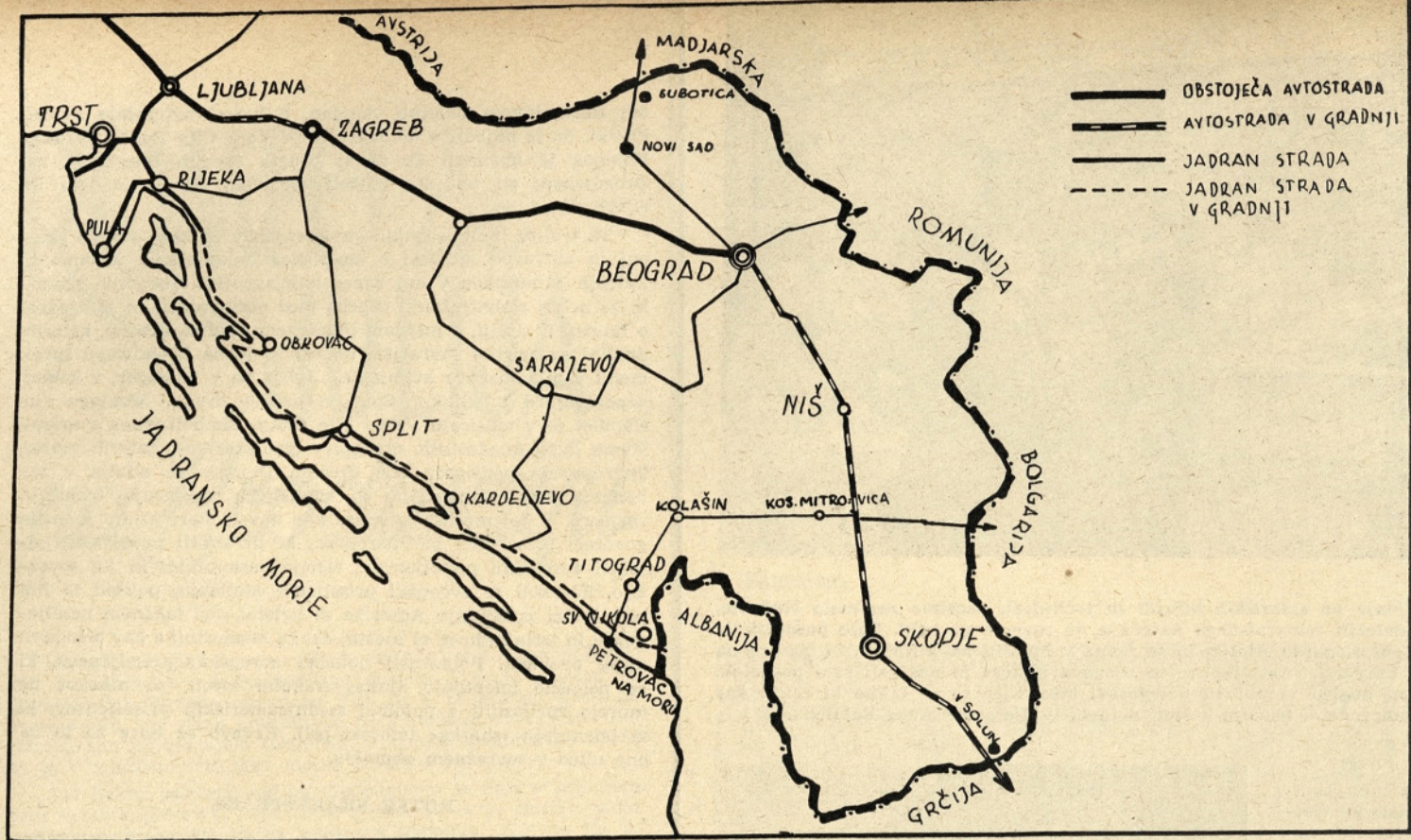
Ta problematika mladostnikov je seveda samo panorama zgodbe o Romeu in Juliji. Romeo je v tem musicalu Tony iz neke poljske družine, Julija pa je Marija, ki je s starši šele pred tedni prispela iz Puerto Rica v New York. Broadwayska avtorska trojka je do potankosti izvedla vzporedje s slavno Shakespearovo žaloigro. Balkonski prizor z znamenitimi stihmi (»To bil je slavček...«) se je v musicalu spremenil v razgovor, ki ga vodita Tony in Marija na železni gasilski lestvi stanovanjske kasarne. Oba zaljubljenca pri tem seveda ne slišita ne slavčka ne škrjanca, marveč poslušata šlagerje glasbenega avtomata iz sosednje pivnice...

Potomci zasovraženih družin se močno razločujejo tudi po glasbenem okusu. »Jetts« so navdušeni za jazz, »sharks« pa samo za plese s Kube, za ča-ča-ča in mambo. Oba mlada zaljubljenca sicer izražata v nekem skupnem songu, da jima bo nudil svet še marsikaj lepega, vendar se tudi njuna ljubezen konča tragično kakor pri Shakespearu: Romeo-Tony pade ustreljen.

Da bi »West Side Story« primerno uprizorili, so prireditelji — kakor se sami pohvalijo — priredili »največji lov za talenti na Broadwayu«. Lov, kakršnega v zgodovini še ni bilo — pravijo — je trajal več kot 8 mesecev. Med poklicnimi igralci niso našli dovolj sposobnih, da bi znali pravilno prikazati mladostnike na odru. In tako na spisku oseb ni niti enega zvezdnika. Ta pomanjkljivost ni mogla ogroziti uspeha. Skoraj ves newyorški tisk ploska predstavi. Nekateri kritiki so jo zaradi »izbranih plesnih vložkov« proglasili celo za »najpopolnejšo stvaritev v zvrsti musicalov«. Vstopnice za »West Side Story« so razprodane do konca leta 1957. Z novim letom pa bodo zapisali: do konca sezone. Mladinski kriminal triumfira. In biznes tudi...

»West Side Story« je letošnja gledališka senzacija na Broadwayu. Avtorji tega senzacionalnega »Musicala« — spevoigre so si snov izposodili pri slavnem mojstru Shakespearu in prikrojili njegovo znamenito tragedijo o Romeu in Juliji čisto po ameriško: dejanje se godi v Manhattanu, kjer so bitke mladih kriminalcev na dnevnem redu.

Na zemlji avtomobilni promet potuje po povodnih cestih, ki se razvijajo v gradnja razlika primerov vah kr nov av kroži v številu ki ust zahteva milijon zahodni omrežje S cesta nedvom Belgi

Jugoslavija, kot sleherni država, ki se zaveda pomembnosti čimpopolnejšega cestnega omrežja, vlaga vsa zadnja leta znaten del državnega dohodka za izpopolnitev starih ter za gradnjo novih sodobnih cest. Cestni avtomobilski promet se namreč razvija z vso naglico, razen tega pa je s cestnim omrežjem v zvezi tudi razvoj industrije, kmetijstva, turizma in gospodarstva nasploh. V nadaljnjih petih letih je določenih za gradnjo in modernizacijo cest nič manj kakor 70 milijard dinarjev. Glavni del te vsote, to je 40 milijard, je določen za gradnjo in dovršitev glavne magistrale Ljubljana—Zagreb—Beograd—Skoplje—Djevdjelije, od koder se bo nadaljevala po grškem ozemlju do Soluna, ter nadaljevanje del na jadranski magistrali, ki bo tekla od Reke do Dubrovnika, Petrovca na moru, Titograda, Kolašina ter dalje do Kosovske Mitrovice, kjer se bo spojila z magistralo Beograd—Skoplje. Dolžina krožne magistrale bo okrog 2000 km.

Desno: cesta čez Velebit je izpeljana v drznih zavojih med živim skalovjem, z romantičnimi razgledi na pokrajine okoli Obrova in na Jadran.

Ceste so najpomembnejše žile do vodnice in odvodnice sodobnega gospodarstva. Torej je umevno, da si povsod v svetu več ali manj prizadevajo te gospodarske žile izpopolniti do take mere in meje, da bi čimbolj ustrezale z vso naglico razvijajočemu se cestnemu prometu in s tem tudi gospodarstvu.

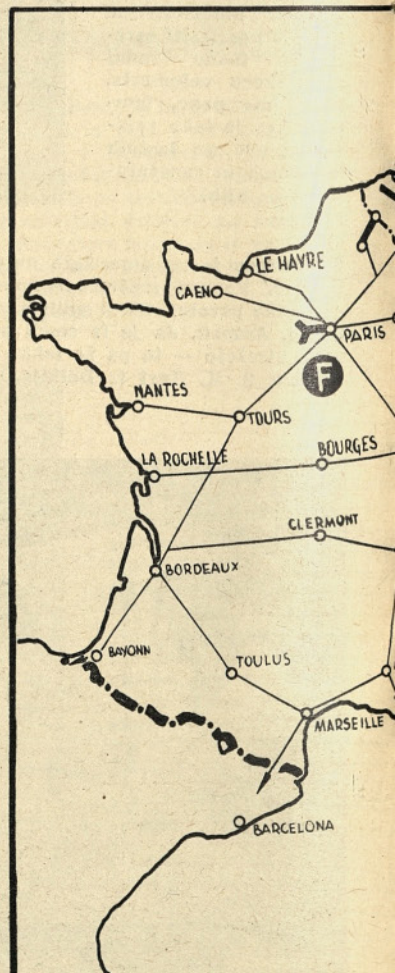
Med državami, ki nimajo še zadovoljivega cestnega omrežja, je tudi Jugoslavija. Razen manjših izjem so vse ceste, ki vodijo čez njeno ozemlje, zastarele in v slabem stanju. Dolžina teh cest, ki znaša 82.382 km, je res na prvi pogled visoka. Če to število razdelimo na posamezne republike, ugotovimo, da pride na Srbijo 22.543, Hrvatsko 19.599, Slovenijo 18.086, Bosno in Hercegovino 11.157, Makedonijo 5581 in Črno goro komaj 2416 km cest. Če pa pogledamo podrobneje, bomo

ugotovili, da je asfaltnih, betoniranih in kockanih, se pravi za sodobni avtomobilski promet ustreznih cest komaj 3.400 km. Ta številka pa nas odločno prepričuje, da smo še zelo daleč za razvojem cestnega omrežja, kot ga imajo na primer v zahodnoevropskih državah.

Ugotovitev o dejanskem stanju našega cestnega omrežja je tudi dala glavno pobudo za tehnično izpopolnitev že obstoječih cest in za zgraditev novih, ustreznih industrijskemu razvoju, razvoju kmetijske proizvodnje, blagovni izmenjavi in turizmu. Vse te dejavnosti so namreč bistvene važnosti za gospodarski razvoj in proračunski uspeh sleherne države. Zato se bo po načrtih za prihodnjih pet let, to je do leta 1961, tudi pri nas v tem pogledu današnje stanje močno

spremenilo, saj je določenih v ta namen nič manj kakor 70 milijard dinarjev. Glavni del te vsote, to je 40 milijard, bo uporabljen za dovršitev glavne magistrale Ljubljana—Zagreb—Beograd—Skoplje—Djevdjelije ter za nadaljevanje del na jadranski magistrali, ki je ponekod že dograjena, ponekod v delu in drugod v načrtu. Speljana je tik ob jadranski obali od Reke mimo Zadra do Dubrovnika in Petrovca na moru in bo povezovala vse večje obmorske kraje in letovišča. Od Petrovca na moru bo zaokrenila proti Titogradu, Kolašinu, Kosovski Mitrovici in se bo pri Nišu spojila v krožno magistralo na odseku Beograd—Skoplje. Skupna dolžina krožne magistrale bo okoli 2000 km in sicer od Ljubljane do Djevdjelije 1200 km; dolžina jadranske magistrale pa bo znašala okoli 800 km.

2000

ridu spodaj je razvidno
ko cestno omrežje v za-
piskih državah. Ljudje, ki
te dežele, vedo veliko
lepih in moderno ureje-
in še o večjem avto-
prometu. Toda tudi v
se avtomobilski promet
večjo naglico, kakor pa
streznih cest. Da bo ta
nazorna, naj navedemo
zahodnoevropskih drža-
po cestah okrog 8 milij-
obilov, medtem ko jih
DA, pri približno istem
bivalstva, toda po cestah,
jo največjim tehničnim
cestnega prometa, kar 60
Se pravi, da so tudi v
ropskih državah s cestnim
še daleč od popolnosti.
in cestnim prometom pa
prednjačijo v Evropi:
Holandija in Nemčija.

Desno: Obrovac je starinsko dalma-
tinsko mestice ob reki Zrmanji, do
koder lahko plovejo jadrnice in
manjši parniki. Od tod se vzpenja
cesta čez Velebit.

primerjamo s stanjem na evrop-
skem zahodu, moramo poudarjati,
da to stanje ni tako rožnato, kakor
varljivo domnevamo na prvi po-
gled. Res je, da tam ceste poprav-
ljajo in razširjajo z veliko priza-
devnostjo, vsaj v nekaterih drža-
vah, vendar je v glavnem cestno
omrežje praktično ostalo tisto iz-
pred dvajsetih let; širina je pogo-
stoma ožja od predpisanih 7 me-
trov, medtem ko se je avtomobilski
promet popetoril. Zategadelj so še
tako velika prizadevanja za zbolj-
šavo cest nezadostna za varnost in
hitrost prometa. Sedanje cestno
omrežje je bilo večinoma grajeno
iz lokalnih potreb v času, ko še
niso predvidevali silnega razmaha
avtomobilske industrije in z njo
avtomobilskega prometa. Z razvo-
jem prometa pa so iz tega, v da-
našnjem smislu drugotnega pome-
na, te ceste postopoma postale žile
velikega prometa. Tudi kot take so
skoraj vse ceste na evropskem za-
hodu obremenjene z znanimi hiba-
mi, da so preozke, grlaste, da vodi-
jo skozi večja ali manjša naselja,
da imajo prehode na isti ravni, da
so preveč otežkočene z vzpetinami
in serpentinami, ter da so vezane
le na nekatera gospodarska področja

10 km okoli Jugoslavije

Doslej je že zgrajene kakih 700 km
osrednje magistrale in daljši ali
krajši odseki na jadranski; ostali
del, ki je v delu ali v načrtu, pa
naj bi zgradili v naslednjih petih
letih, razen dela med Nišom in
Skopljem, ki je v zvezi s proble-
mom erozivnega ozemlja. Tudi do-
graditev ceste od Kolašina do Ko-
sovske Mitrovice in Niša bodo po
načrtu odložili na poznejši čas. Ver-
jetno marsikoga zanima, kam in
kako bo investiran ostali denar, ki
je po proračunu namenjen za grad-
njo cest. 13 milijard bo uporablj-
enih za priključke cest prvega in
dr drugega reda h krožni magistrali,
12 milijard za ceste drugotnega po-
mena ter 8 milijard dinarjev za iz-
gradnjo novih mostov. Sredstva so
torej znatna, z njimi pa bomo tudi
znatno dosegli namen, saj bo krož-
na magistrala okoli Jugoslavije
omogočila nesluten razvoj našega
turizma. Odkrila in približala bo
potnikom in turistom najzanimi-
vejše in najlepše kraje našega juga.
K temu pa moramo prišteti važ-
nost magistrale in ostalih cest za
razvoj naše industrije in kmetij-
stva. Le-te bodo povezovale pred-
vsem pomembnejša gospodarska
središča. Tako bo dograjena in so-
dobno urejena cesta Sarajevo—Tu-
zla, ki se bo spojila z že dograjeno
magistralo Zagreb—Beograd, in ce-
sta Beograd—Kraljevo—Kosovska
Mitrovica—Skoplje. Vzporedno s
temi gradnjami so v načrtu še dr-
uge ceste, s katerimi bo omogočen
hitrejši dovoz kmetijskih pridelkov
v mesta in v industrijska središča.
Ker ob vsaki priložnosti poudar-
jamo zaostalost, pomanjkljivost in
nesodobno stanje našega cestnega
omrežja ter ga često s posmehom

posameznih držav. Zato se vse po-
gostejše oglašajo zahteve, z ozirom
na skupno zahodnoevropsko trži-
šče, da je nujna gradnja novih
modernih cest, ne le v okviru posa-
meznih držav, temveč da bi čimbolj
naravnost in preko državnih meja
povezovala čimveč ozemlja.
Zenevska konvencija iz leta 1950
je določila, katere ceste imajo po
svojem pomenu mednarodni evrop-
ski značaj. Toda po preteku 7 let,
so te ceste še vedno v starem stan-
ju, ki danes krožijo po zahodno-
evropskih državah. Te ceste, pravi-
jo, postajajo velika ovira naravne-
mu razvoju prometa. Kot dokaz na-
vajajo primer: v ZDA kroži pri pri-
bližno isti dolžini cest in pri istem
število prebivalstva 60 milijonov
avtomobilov. Razen tega pa še dalje
gradijo gigantsko cestno omrežje,
ne glede na državne meje, za kar
bodo potrošili celih 100 milijard
dolarjev. V Evropi imajo najboljše
ceste v Belgiji, Holandiji in Nem-
čiji. V Nemčiji imajo v načrtu na
tem področju velikanska dela. V
Franciji so večino kreditov, name-
njenih za ceste, porabili za vojaške
namene. Italija ima od cestnih taks
velike dohodke — samo lani je nje-
ne meje prestopilo nad deset mili-
jonov turistov — toda gradnja cest
še daleč ni v pravilnem sorazmer-
ju s temi dohodki.
To je le bežen pogled na proble-
me, ki jih imamo s tem v zvezi pri
nas in jih imajo tudi drugod. Res-
nica pa je, da je ob sodobnem raz-
voju prometa nujno moderno ces-
tno omrežje za vsako državo in ce-
lino, kakor so nujne železne ceste
ter ceste po morju in nebu. Denar,
ki ga vlagamo v ta namen se sto-
odstotno obrestuje. C. S.

KAKO OSTANEM MLAD?

Občutek, da se staramo, je vse-kakor neprijeten in večkrat celo boleč. S problemom, na kak način bi bilo mogoče ohraniti mlade sile, mladostne zamisli, kazati se mladega in kolikor mogoče dolgo uživati sladkosti mladosti, se ukvarjajo znanstveniki, ustanove in seveda še najbolj posamezniki.

Ameriški časopis »This Week« je pred časom objavil članek, v katerem razlaga, kako so se v ZDA začeli ukvarjati z »novimi, svežimi idejami«. Zaradi tega je neki bralec prosil, naj bi to metodo uporabili še za zbiranje odgovorov na vprašanje: »Kako ostanem mlad?« Omenjeni časopis je pripravil tako posvetovanje. Na njem so se zbrali predstavniki različnih poklicev, v starosti od 20 do 65 let. Useli so se v posebno sobo, ki je svetlo po-

barvana v svetlo rumeni barvi, češ da ta barva še najbolj spodbuja razmišljanje in vpliva na dobre ideje. Predsedoval pa je temu posvetovanju Willard Pleuthner, pomočnik direktorja neke velike propagandne firme. Stenografka je zapisovala vse pripombe in pobude. Na ta način so v kratki uri zbrali 143 nasvetov, kako ostati mlad. Iz te obilice smo izbrali nekatere, ki bi jih bilo mogoče uveljaviti tudi v naših razmerah, čeprav si bo moral bralec sam izbrati, kaj se prilega njegovemu okusu, navadam, potrebam in seveda tudi možnostim. Nekateri nasveti so resni in vredni upoštevanja, drugi so najbrž pretirani, nekateri pa najbrž prehudo hudomušni. Sicer pa si lahko vsakdo izbira po svojem okusu.

TAKI SO NASVETI:

1. Sprijaznite se z mislijo, da ste z leti postali svobodnejši, zakaj že vrsta problemov je za vami.
2. Nikar se ne izogibajte razpravljati o vaših letih.
3. Stopite v knjižnico in si sposodite dobro knjigo.
4. Napravite tisto, kar ste že dolgo nameravali, pa se vse doslej niste odločili.
5. Rešite se vseh starih knjig, ki ste jih doslej varno spravljali in si kupite nove.
6. Nikar se ne zgovarjajte, če niste prebrali najnovejše knjige.
7. Razložite svoje »konjičke« kaki mlajši osebi.
8. Dajte si napraviti novo pričesko.
9. Ko boste šli jutri v službo, oblecite svojo najboljšo obleko.
10. Če je v vašem stanovanju kak kos pohištva, ki ga »sovražite«, ga brž vrzite iz stanovanja. Isto velja za obleke.
11. Zjutraj vstajajte ob različnih urah pa tudi spat se spravite danes ob tej uri, jutri pa prej ali pozneje.
12. Napišite »pismo uredništvu« in to vsaj od časa do časa.

13. Nikar naj vas ne muči občutek, da morate neprenehoma tekmovali z mlajšimi od vas.
14. Napravite si »petletni načrt« za vse, kar nameravate storiti.
15. Poiščite si takšno družbo, v kateri bodo nekateri starejši, drugi pa mlajši od vas samih.
16. Nikar se ne držite »dosledno« vaših načrtov — bodite gibčni in iznajdljivi.
17. Naučite se besed kake narodne pesmi.
18. Zanimajte se za najnovejše iznajdbe in načrte.
19. Začnite se učiti kakega tujega jezika.
20. Ko boste šli jutri v službo, pristrčno poljubite svojo ženo.
21. S svojo ženo se domenite za sestanek, kakor če bi ne bili z njo poročeni.
22. Poskusite napisati pesem ali pa popevko, če tega poprej še nikdar niste storili. Ali pa se lotite slikanja.
23. Vsak teden napišite pismo ali pa pokličite po telefonu nekoga, ki ga že dolgo niste videli.

24. Napravite nekaj prijetnega tistemu, ki ga nikakor ne trpite.
25. Začnite klicati ljudi z njihovim imenom.
26. Če ste plešasti, dajte si obriti glavo kot filmski igralec Yul Brinner.
27. Kupite si drugačen okvir za očala.
28. Spremenite vaš način prehrane: zjutraj pojedite pečenko ali zrezek s solato, opoldan vzemite ocvrta jajca, večerjajte pa tako kot sicer zajtrkujete.
29. Spremenite razpored gospodinj-skega dela: pranje naj bo v sredo, likali boste v soboto, sobo boste olili v ponedeljek itd.
30. Začnite brati otroške knjige, da boste razumeli mentaliteto otrok.
31. Pohvalite člane vaše družine in ravnajte z otroki, kot da so odrasli.
32. Pripravite piknik.
33. Dopustite, da otroci povedo svoje mnenje in se z njimi pomenkujte o družinskih problemih.
34. Berite vsak večer na glas otrokom, potem pa poslušajte, kaj vam bodo otroci prebrali.
35. Pustite otrokom, naj počnejo, kar se jim zljubi.
36. Povabite novega sosedo ali pa povabite k sebi svoje sosedo.
37. Če ne znate plesati, pojdite se učiti!
38. Postanite vrtnar.
39. Če ste razburjeni, pojdite pod prho. Če so vam popustili živci, pojdite se kopati!
40. Odstranite preveč udobno pohištvo, da vas zvečer ne bo prekmalu popadel spanec.
41. Pojdite na množični sestanek.
42. Nikar ne hodite vsak dan po isti poti v službo.
43. Težav, ki vas tarejo v službi, nikar ne pripovedujte doma.
44. Ko pridete z dela, povejte doma, kaj se vam je pripetilo zanimivega.
45. Oblecite si obleko svetle, pisane barve. To velja tudi za pisarno, za na delo.
46. Svoji tajnici prinesite šopek cvetja.
47. Svoji ženi prinesite šopek rož.
48. Sami sebi kupite šopek.
49. Odstranite tri četrtine navlake, ki jo imate v svoji sobi.

50. Počistite svojo pisalno mizo.
 51. Ko rešujete svoje osebne probleme, pomislite, kaj bi ukrenili pred desetimi leti.
 52. Podrejenim pojasnite, kako so vam koristni.
 53. Naučite se imen vseh uslužbencev, ki delajo z vami.
 54. Naj otroci odločijo, kam boste šli na dopust.
 55. Nikar ne »planirajte« počitnic, temveč kar odpotujte.
 56. Kupite si potovalno knjigo ali vodnika, potem pa ga niti ne odprite.
 57. Kupite si psička.
 58. Stopite v točilnico in si naročite hrenovke in pol litra vina.
 59. Začnite pisati šaljiva pisma svojim znancem in tistim, ki to zaslužijo.
 60. Pustite, da vam zrastejo brki.
 61. Oglejte si, kako se pleše rock and roll in šele potem povejte, kaj mislite o tem plesu.
 62. Prepevajte v kopalnici.
 63. Postanite član in navijač nekega nogometnega moštva.
 64. Naučite se igrati na kako glasbilo.
 65. Napravite si repertoar šal.
 66. Narišite razglednico in jo pošljite svojemu prijatelju po pošti.
 67. Povabite svoje znanke na »ne-navadno zabavo«.
 68. Posebej se preoblecite za večerjo.
 69. Organizirajte »raziskovalni klub«, tako da se bosta vsak teden sestali in »odkrili« nekaj novega.
 70. Pridružite se amaterski igral-ski družini.
 71. Svojim otrokom kupite sladoled ali smetano, potem pa ga ali jo položite pred slaščičarno.
 72. Pristopite k smučarskemu društvu in se udeležujte smučarske te-lovadb.
 73. Naučite se letanja.
 74. Prijavite se za prvi polet na Luno.
 75. Ko greste na počitnice, docela spremenite svoj značaj; počenjate vse, kakor da ste povsem neka druga oseba.
 76. Prihajte se kot prostovoljec za pomivanje posode. Vaš sosed bo presenečen.
 77. Uresničite svojo željo, da bi postali klovn.
 78. Po telefonu pokličite svojo pri-ljubljeno igralko.
 79. V službo pridite v kratkih hlač-kah. To velja tudi za ženske.
 80. Hodite bos!
 81. Svoji ženi dajte nekaj več de-narja.
- To naj bi bila abeceda za tiste, ki želijo ostati mladi. Tako vsaj meni Alex F. Osborne, predsednik »Creative Education Foundation« iz New Yorka. Vsekakor velja poskusiti. Med temi nasveti bo nemara vsakdo našel vsaj enega, ki ga bo lahko uveljavil in se tako pokazal, da je še mlad. Poskusite in nam sporočite, kako vam je kaj uspelo.

Predsednik Pleuthner je zbral okrog sebe skupino ljudi najrazličnejših poklicev, da bi mu pomagali reševati vprašanje »Kako ostanem mlad«. Kakor kaže slika, je bilo kar veliko predlogov.

NA LOVU ZA SLANIKI

SEDEM SUHIH LET OKOLI BRITANSKE
OBALE ● SLANIKI KROŽIJO
VSE LETO ● DOŽIVLJAJI NA RIBIŠKI
LADJI ● MODERNIZACIJA
RIBIŠTVA

Obrazi ribičev so si povsod podobni. Vsem vtisne morje svoj pečat, poteze odločnosti. — Jugoslovanski ribiči sicer ne hitijo v zimskih burjah na sever tekmoval z ribiči drugih evropskih narodov na lovu za slanike, saj imajo v Jadranu in v vsem Sredozemlju dovolj široko torišče. Od kar so povezani v zadruge, so modernizirali ribolov in prispevajo vedno večji delež k naši prehrani in izvozu. Zadnji čas se uveljavljajo naši najbolj izkušeni ribiči kot učitelji v deželah Bližnjega vzhoda. Na sliki so trije ribiči, člani zadruge »1. maj« na Hvaru.

Na krovu ribiškega parnika »Starlight«. Ladjica, ki je prijazno sprejela poročevalca, pripada tipu »Drifter«; ne lovi rib v globini, marveč razobesi svoje dolge mreže kakor zaves v gornjo plast vode in se nato prepusti morju, da jo ziblje ali poganja s svojimi valovi. Tako ure in ure. Ponoči se dvigajo slaniki iz globin, da bi se napasli na planktonu. Že sto in stoletja zaplovejo naravnost v mreže, ne da bi kdajkoli komu prišlo na misel, da bi se jim ognili. Ujamejo se s škrgami in trebuščki. Krmar spretno obrača svoje kolo, da prepelje ladjo skozi močne tokove plime iz zaliva daleč na morje. Krmarju pravijo »Bounty«. Že 45 let je minilo, odkar je kot deček odrinil na morje, skoz mokra in meglena lovišča, za slanikom. Govori počasi, globoko, pojoče. Ne odgovarja »yes«, marveč »aje«, kakor kak Shakespearov junak. Za triogelno mizo v tesni kajuti poseda pol ducata žilavih fantov s tetoviranimi rokami. Ob strani rad stoji prebrisani strojnik, pridruži se pobožnjaški kuhar in družbo poživilja najmlajši član, ki je sicer še bledoličen, tako prav zale postav.

»Starlight« ubira smer proti Smith Knollu. Na pomorski karti: markantno lovišče slanikov. Morska pokrajina, kakšnih 50 km pred vzhodno angleško obalo na severu. Zavel je močan veter. Ladjica trudoma rine naprej, niha sem in tja, vedno vzporedno z udarci valov, in se včasih domala že zasuje okoli svoje osi. Prav nič te ne potolaži spomin na podobne doživljaje v minulih letih. Želodec postaja revolucionar, osamosvaja se, poskakuje kakor besna žival. In nehote ti pridejo v spomin besede: »Le kakšen vrag je tebe na galejo gnal?«...

Naposled smo prispeli v lovišče. Mračni se že. Na obzorju je ducate drugih ribiških ladij. Z majhnimi jadrni na koncu so kakor črni metulji na sivi svili. Vsenaokrog so stolpi oblakov v rožnati barvi. Svetlobni zaslon, ki kaže odmeve sondiranja v globini, nam prikazuje nekaj tat slanikov. Nekoč izmed posadke je zapovedal, naj vržejo mreže. »Shoot the nets!« Posadka smukne v škornje in plašče in se opoteka proti krmi. Čez krov sikajo valovi. S krme vržejo v nekakšni ritmični, medsebojni igri kakšne tri kilometre dolgo mrežo, dokler nima ladja za seboj pisani rep, ki spominja na belorumenimi markiranimi bojami na papirnatega zmaja.

Naslednje povelje zadoni okoli polnoči. Še omotični od spanja se motamo z ležišč, podobni krstam. Veter je poglel. Na nebu blestijo zvezde. V krmarjevi kajuti mrmra in poka kratkova-

lovnik. Ladje kramljajo med seboj sredi noči. V ozračju je nekakšna prijetna napetost. Ko se začne težavno delo vlačanja mrež, se napetost stopnjuje do neznosnosti. Z nekakšno pradašno radostjo, ki te stresa, opazuje svetlikavi plen, ki prihaja iz morskih globin. Sunkom, tako kakor diha morje, se pomika mreža na krov in močje poplesavajo in stresajo plen iz nje. Tu in tam se požene kak slanik s poslednjim obupnim zaletom iz zanke. Drugi pa drse čez odprtino v trebuh ladje. Ko so izpraznili prve mreže, začno ribiči vzklikati in zmagoslaviti. Potem pa umolknejo in eden izmed njih nejevoljno vzdihne: »Eno samo prgišče!« Vse premalo je plena v mreži. Dobra volja popušča. Gost na ladji se čuti kar nekako krivega. Mar je on prinesel smolo na ladjo, mar je res »lettatore«, kakor pravijo Italijani? Drobec manevrskega izstrelka angleških vojnih letalcev, ki udari ob zajtrku z glasnim pokom iz oblakov v leseno streho ladje, tudi nikogar ne opogumi.

A drugo noč je drugače. Bountyju na krmi je kar vseč »kostelacija« na radarskem zaslonu. Možak sluti obilen plen. Noč je temna, brez zvezd, začelo je rahlo deževati. Ladjo obkrožajo galebi z belim plahutanjem kakor duhovi. Iz vode zaslišimo nekakšno sopihanje, iz morja vstajajo in se potapljajo nekakšne tekoče sence. To so majhni kiti, ki jih pozdravi naš kapetan s tovariškim momljanjem, ker je prepričan, da mu prinašajo srečo. Spet se začne razburljivi obred z dviganjem mrež. Tokrat so mreže podobne razkošnemu šalu kakšne postarane dame, posutemu z umetnimi biseri. V stotih, v obilju butajo ribe po deskah ladje, dokler se ne nakopiči kakih 7 ton plena. Svoje dni ni bilo to nič posebnega. Toda v zadnjih sedmih letih skopega angleškega ribolova na slanike je to že kar precejšnji lov. »Starlight« se požene s polno paro proti domu in doseže domačo obalo ob razsvitlu.

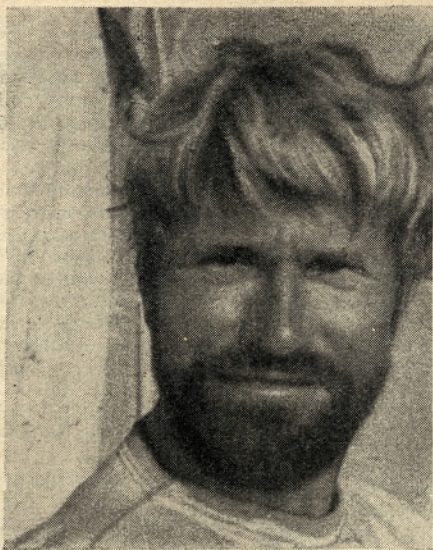
Sedem suhih let, smo rekli. Res je tako. Od leta 1951 — čisto slučajno odtihmal, ko so prišli konservativci na vlado — se slaniki ne pojavljajo na obalah Velike Britanije tako na gosto kakor prejšnje čase. Strokovnjaki v Whitehallu so prepričani, da so ribiči preveč ropali Rokavski preliv v času drstenja. Zato so na mednarodni konferenci o slanikih v Londonu predlagali, da bi uvedli lovopust v času drstenja. Britanska vlada namerava tudi določiti najmanjšo dopustno mero zank v ribiških mrežah, da ne bi ribiči lovili preveč naraščaja. Nekateri opazovalci pa

sodijo, da je britanski lov na slanike začel zastajati zaradi nazadnjaštva. Belgijci, Nizozemci, Nemci, Skandinavci in Rusi nalové še vedno dosti več slanikov, ker pač opremljajo svojo ribiško mornarico bolje za daljše ekspedicije.

Če obiščete pristanišče Lowestoft, si boste prav te dni lahko ogledali mednarodno razstavo ribištva. Pokazala vam bo, kaj vse je ustvarila moderna tehnika, da je olajšala delo ribičem, prastaremu, drznemu in pustolovskemu poklicu. Navigator Decca natanko pokaže, kje se drže jate rib. Radar prikaže celotno sliko morskih tal in veličino jat. Ribiči imajo dandanes mreže iz nylona in terilena. Parni stroj se je umaknil Dieslovemu motorju. Sodobna ribiška ladja ima plavajočo ribiško kolibo iz gume, da se lahko ribiči v nevarnosti rešijo. V ribiškem laboratoriju proučujejo nove metode ribolova, konserviranja in ohranjanja najboljših vrst slanikov. V Lowestoftu so znamenite ladjedelnice, ki grade »trawberje«. Ta pomorska vozila, opremljena z mrežami, prodirajo vse tja gor v arktično vodovje in spravljajo obilo plena iz morskih globin. V Lowestoftu pravkar grade celo serijo trawberjev za Sovjetsko zvezo. In če vas zanima mojstrska razprava o različnih panogah britanske ribiške industrije, lahko sežete po knjigi »Living Silver« (Živo srebro), ki jo je napisal Burns Singer.

Britanska ribiška mornarica vsekakor ni več tako številna, kakor je bila svoje čase, vendar je še sto in sto ladij, ki zalagajo solarne, prekajevalnice in zmrzovalnice — zlasti oktobra in novembra. Jate slanikov imajo nekakšno skrivnostno in hkrati praktično navado, da krožijo okoli britanskih otokov vse leto kakor kazalci na uri. Spomladi se pojavijo blizu Shetlandskih otokov, poleti pa pred vzhodno obalo Škotske, jeseni pred vzhodno Anglijo, pozimi pa v vodovju Cornwalla. V Yarmouthu so sto in stoletja praznovali višek sezone s slanikovo pojedino in sejmom. Letos so to staro šego obnovili. Slanikova pojedina v mestni hiši je bila kar razkošen banket.

Zamišljen o vseh teh čudesih morja potuješ z morske obale skoz grofijo Norfolk, skoz domovino nekdanjih Vikingov, skoz kmetijske okraje, v katerih imajo laboristi večino, skoz romantično mrežo prekopov in lagun, koder so nekoč kopali šoto in kjer danes križarijo stotine ladij in čolnov. Zgodovinska je ta pokrajina. In prav tu imajo ameriški bombniki svoje oporišče, najbolj pomaknjeno proti vzhodu na angleških tleh.

S'čolnom ČEZ OCEAN

Mladi nemški zdravnik dr. Hannes Lindemann se je navdušil in odločil za pot čez Atlantski ocean bolj iz radovednosti in tveganosti kakor iz pustolovskega nagona. Želel je na lastnem telesu preizkusiti, kaj zmore in koliko zdrži človek, ki si je postavil za cilj premagati vse skušnjave, ki ga skušajo znesti v potovalni zasnovi. V bistvu pa je imel namen, da s to vožnjo čez Ocean spremeni življenjsko okolje, spozna sebe in elemente, ki se človeku postavljajo v bran sredi neizmernega Oceana.

Kaj me je pripravilo k temu, da sem se odpravil v zločljivem čolnu čez Atlantski ocean? Ali nisem nikoli slišal o nesrečnih poskusih te vrste z žalostnim koncem? Ali ne meji moj podvig na drznost brez primere, na blaznost?

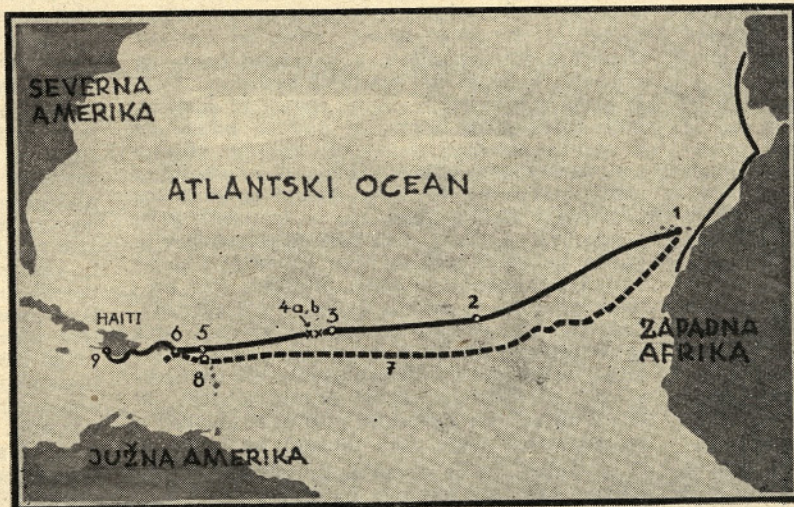
Takšne misli so me obletavale tistega črnosivega jutra 16. decembra 1956, ko je moj čoln ležal prekucnjen sredi morja. Bil sem premrl, sestradan, ubit, onemogel — kratka, na robu propada.

Slike, ki so se mi porajale v tistem deliriju, so se rodile pač iz izčrpanosti. Treznost in jasnost sta bili namreč popolnoma zapustili moj razum. Toda samo za hip — potem sem se osvestil. Nekaj novega, silnega, mogočnega mi je prešinilo možgane. Uspel bom, moram uspeli — tako sem si dejal. To je bil klic življenja, ki se je porodil iz moje notranjosti. In prav to me je rešilo propasti, kateri sem bil že tako blizu.

Pred mojimi duševnimi očmi so se odpirale čudovite pokrajine, zdelo se mi je, da slišim glasove ljudi — a pred menoj je zijal prepad. Ali bom utonil v njem? Padal sem, se pobiral, padal in spet vstajal. Zdelo se mi je, da stopam na grebene najvišjih gora. To me je rešilo. Kaj se je pravzaprav dogajalo z menoj? Ali se mi je bledlo v opojni vročici ali je bilo vse to, kar se je pojavljalo pred mojimi duševnimi očmi, privid resnice?

Moje telo in moj duh sta po sedeminpetdesetdnevni vožnji potovanja čez Ocean bila tako izčrpana. Prišla sta na rob zmogljivosti. Dosegla sta mejo med življenjem in smrtjo.

In v meni je zmagal občutek življenja! Kako močan, kako silen je bil! V daljavi sem videl svet, ki se je odmaknil od mene. Ležal sem še vedno nebogljen na vodi, valovi

Dr. Hannes Lindemann je v serijsko izdelanem čolnu dvakrat premagal Atlantski ocean. Prvič s kanujem, eskimskim čolnom, drugič pa z zločljivim čolnom iz platna. Obakrat je odrinil iz Las Palmasa na Kanarskih otokih. Prvo progo označuje črna črta, drugo pot pa črtkasta proga. Na prvi poti je imel srečanje s skušnjavami na točkah 2, 3, 4, 5, 6, drugič pa na točkah 7, 8 in 9. Končno je pristal na Haitiju.

so me premetavali sem in tja. Moje roke so se krčevito držale čolna, ki sem se ga oprijemal z vso močjo svojih prstov. Roke niso bile v tedanjem položaju niti več roke, ampak samo še nepopustljive klešče...

Vihar ni odnehal niti za las. Visoki valovi so me zalivali in premetavali sem ter tja. Bili so tako ogromni in nedoumljivi kakor tista moč, ki je vladala nad menoj. Kamor sem se ozrl — neizmerno morje, nepopisne množine voda, ki so oplakovale moje telo. Samo luč dneva, ki se je kazala skozi oblake, me je prepričevala, da se je nekaj premaknilo. Položaj se je obrnil na bolje. Oblast teme je bila premaga-

na. Pred mojimi očmi se je odpiralo novo življenje.

Polagoma se mi je v možgane prikradla misel, da se zdaj mora nekaj zgoditi. Toda kaj?

Naprvo sem moral spraviti čoln v normalno lego. Obrniti ga moram! sem si dejal.

To je predvsem potrebno, če hočem ostati živ. In jaz nočem podleči, hočem živeti! Hočem — to je tisto, kar me bo otelo pogina.

Tako so se moje še kratko pred tem na čoln trdno priklenjene roke sprostile. Ubogale so ukaz volje in so se zganile. Fantazije in blodnje so bile končane, začelo se je dejstvo. Začel sem logično misliti in ukrepati.

Potrebujem vrv, sem si dejal. Vrv. Dolgo vrv. To vrv moram trdno privezati okrog čolna, da ga bom lahko obrnil.

Vrv se je našla, roke, ki so izvršile potrebne obrate, tudi. Opasal sem čoln in tedaj sem ga z lahkoto obrnil, da je sedel v pravilni legi na vodo. Roka mi je pri tem služila za dvigalo. Kako se je ta reč naredila? Ne vem. A naredila se je, čeprav ne bi mogel povedati, kako.

Seveda pa se je moj zločljivi čoln »Liberia III«, ko se je prekucnil narobe, napolnil z vodo. Zaplaval sem z njim v smer, ki se mi je zdela, da vodi k mojemu cilju: na zahod, proti Ameriki. Nato sem se s precejšnjo muko skobacal v čoln ter se vsedel. Morje mi je iznova zapljuskalo v obraz. Nič zato. Saj bi bil moral imeti vrat žirafe, če bi hotel videti, kaj se dogaja nad menoj ali okoli mene. Pa vendar — posrečilo se je. Čoln je plaval, jaz sem sedel v njem — hura! Bil sem živ.

Kmalu sem začel pregledovati svoje imetje. Oko se mi je najprej ustavilo na kompasu in posodi, ki mi je rabila za lonec. Resnično sem se čudil, da sta oba ostala na svojem mestu. Prestala sta odlično viharo preizkušnjo decembrske noči. Toda s čolnom ni bilo vse v redu. Prednji del je mohl nekam previsoko iz vode, zadnji pa se je preveč ugrezal vanjo. Drevo, ki sem ga uporabljal za jambor, je bilo poškodovano. Zlomilo se je v podstavi. Tudi naprava, ki mi je rabila za nekakšno sidro, se je pokvarila. To se ni dalo popraviti.

Začel sem iskati zračne blazine. Troje sem jih našel, jih napihnil ter porinil pod konec hrbta. S tem sem izboljšal svoj položaj. Nato sem odvezal lonec iz plastične mase in začel zajemati vodo ter jo metati iz čolna. Delal sem, kolikor so mi dopuščale moči. Vodo sem zlival v morje.

V eni uri sem čoln toliko izpraznil, da nisem mogel več zajemati vode z loncem. Tedaj sem segel po gobi, ki je hlastno pila in pila, jaz pa sem jo ožemal izven čolna. Posušil sem dno čolna do kraja. V njem je ostalo samo še 50 l vode, ki sem jo potreboval za izenačevanje ravnotežja v vozilu. To je bilo nujno zaradi tega, ker sem pri nesreči, ki me je zadela, izgubil večji del svojega tovora.

Natanko sem pregledal položaj in ni mi bilo lahko pri srcu. Zaloge, ki sem jih ohranil s stradanjem, je pogoltnilo morje.

Domislil sem se enajstih doz konserviranega mleka, ki sem ga posebno dobro zadelal v čolnu. Ostale so mi. Kmalu sem otipal tudi žepno svetilko, ki mi je ni odnesla voda. Ker je bila zavarovana pred mokroto, je svetila. A drugo, vse drugo je šlo.

Izgubil sem vse fotografske naprave. Dve Leici, črnebele in barvaste filme — vse. Izginili so tudi nadomestni deli za morebitna popravila v čolnu.

A kljub vsem tem pomanjkljivostim — bil sem živ! To je bilo važno dejstvo, ki sem se ga zavedal v tistem trenutku. Več mi ni bilo potrebno.

In vihar me je nesel brez jader naprej, kajti pasat ni popustil. Sapa ni izgubila prav nič svoje silovitosti. Zaganjala se je kakor ponoči v vse, kar ji je bilo na poti. Preostalo mi ni nič drugega, kakor da ugotovim svojo pozicijo. Zbral sem v ta namen preostalo orodje in ugotovil približen položaj: 18 stopenj in 20 minut severne širine.

S puško za podvodni lov, ki je bila pravzaprav nekakšne vrste dolga cev s harpuno, sem ustrelil rogato ribo. Použil sem jo surovo. Temu sem se že davno privadil. Nato sem zagledal neke ptice iz vrste ptic, ki spremljajo fregate. Po tem sem sodil, da mora biti kopno neke blizu, mogoče štirinajst dni potovanja s čolnom po morju.

Torej še štirinajst dni! — sem si dejal. Sedemindeset pa sem jih imel že za seboj. Toda zdaj mi je bil vsak dan težji, saj je zahteval od mene izrednih telesnih in duševnih naporov. Če se bo vihar nadaljeval, sem si rekel, se lahko zgodi v prihodnjih štirinajstih dneh vse mogoče. Spet lahko vse izgubim. A kaj je tisto, kar lahko izgubim? Življenje.

Življenje pa izgubi samo tisti, ki ga jemlje površno. To je osrednji aksiom moje filozofije. Namen tega mojega potovanja pa je bil v tem, da bi dognal, kje so pravzaprav meje človeške zmogljivosti. Tu gre torej za voljo, od katere zavisi vse — trdoživost in neodjenljivost življenja.

Menda sem prvi ali vsaj eden prvih, ki so si zastavili to vprašanje z nalogo, da ga preizkusim na lastni osebi. Zamislil sem si namreč znanstveno teorijo o preživetju. Nastala je iz pripetljajev ljudi, ki so se po sili razmer znašli pred važnimi odločitvami.

Prvi brodolomec, ki je doživel podobno preizkušnjo kakor jaz in je ohranila svojo podobo celo v literarni obliki, je bil Robinson. Prišel je v stisko, a morje ga je vrglo na suho. Šele potem si je pomagal dalje. Večji del takšnih nesrečnikov pa morje ne naplavi na breg, ampak si morajo pomagati s plavanjem na kosu lesa, na splavu ali na zasilnem rešilnem čolnu.

Prva in druga svetovna vojna sta pokazali lestvico primerov, kako so brodolomci preživel smrtno nevarnost ter se rešili, če je bila rešitev mogoča.

V vojaških štabih, v pisarnah za ladijski in morski promet, pri letalskih družbah poslujejo posebni odseki, ki raziskujejo problem nesreč in brodolomov na morju. To vprašanje se razvija v posebno stroko, ki jo čedalje bolj proučujejo.

Kolikor sem poučen, imajo v Ameriki posebne ustanove, ki razlagajo poskusne rešitve. Proučujejo možnosti, kako človek lahko preživi cele mesece ob koreninah, jagodah, žabah, črvih in kačah.

Amerika in Francija pa sta vodili tudi v raziskovanju vprašanja, kaj je hujše za izčrpanega človeka: lakota ali žeja?

Za brodolomca na odprtem morju je to vprašanje še posebno važno. Človek pride namreč v takšnem primeru v podoben položaj kakor popotnik v puščavi. Od kod naj si preskrbi vodo, da bi ugasil žejo? Ali lahko pije slano morsk vodo brez škode za zdravje in življenje?

Poseben oddenek francoske vojne mornarice v Brestu je proučeval to vprašanje ter s poskusi dokazal, da si človek v skrajnem primeru lahko nekoliko pomaga z uživanjem morske vode. Trajno pa to ne gre. Ta praksa je dopustna samo v primerih, ko brodolomec lahko upa, da bo prišel kmalu med ljudi, kjer bo popravil svoje stanje.

Meni, ki sem dvakrat prevozil Atlantski ocean, se zdijo trditve francoskega morjeplovca Bombarda tako napihnjene in nemogoče, da jih kar ne morem sprejeti. Ker govorim iz lastne izkušnje, mislim, da smem nekaj prispevati k temu vprašanju.

Na mojem potovanju od Portugalske do Kanarskih otokov sem užival morsk vodo v različnih količinah. Dognal sem pa, da se že 24 ur po pitju morske vode, pojavijo na nogah vodenični otoki, ki so se pri meni drugi dan razširili do kolena. Na posameznih mestih pa se mi je iz kože tudi začela počejati kri. Na drugi vožnji čez Ocean, ko nisem pil morske vode, so takšni pojavi popolnoma izostali.

Ameriške raziskave so tudi v tem oziru zelo poučne. Prišli so namreč do zaključka, da je važno predvsem

Palmasu pripovedovali, da se je možakar ob odhodu založil z živili za tri mesece potovanja ter vzel s seboj poleg drugega nad sto litrov sladke vode. To je bilo vse, kakor precej več kakor 10 kg čokolade, o katerih govore njegova poročila. Tudi kapitan ladje »Sidi Ferruch« je izjavil, da je ob svojem srečanju založil Bombarda s pitno vodo.

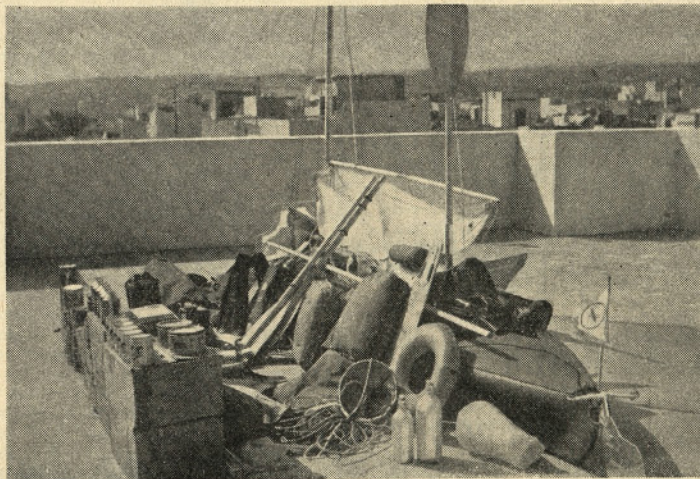
Moj namen seveda ni raziskovati pravilnost Bombardovih trditev. Po mojih izkustvih je vprašanje preskrbe z vodo na morju manj pereče, kakor se navadno misli. Brodolomec ima vodo na razpolago v obliki rose in deževnice, dobi pa vodo lahko tudi iz rib, ki jih ujame. Vse to ga obvaruje smrti zaradi žeje.

Naj omenim tukaj kitajskega pomorščaka Peen Lima, katerega ladjo so potopili v drugi svetovni vojni v ožini Atlantika. Rešil se je na splav ter se preživiljal z ribami in pticami. Štiri mesece je tako živel, ne da bi srebnil en sam požirek morske vode. Ni mu bila potrebna. Ko so ga našli brazilski ribiči, je bil pač na pol sestradan, toda vendarle — živ!

Peen Lim ni imel pri sebi nobenih konzerv in nobene vode. Če bi bil pil morsk vodo, pa bi bil zagotovo umrl.

Koliko zdrži človek, kje so meje njegove telesne in duševne zmogljivosti? — To vprašanje mi je rojilo po glavi. Prišel sem namreč do spoznanja, da ni glavni poudarek na obvladanju morja. Tudi ne v tem, da je treba streči telesu s hrano in pijačo. Nekaj drugega je, kar je važnejše, neizmerno važnejše od tega. In to je moral! Morala torej, niti ne pogum, ne značaj ali volja. Vse naštet — pogum, značaj in volja se mi zdi v primeri z moralno manjvredno.

(Dalje prihodnjič)

to, če pije slano vodo iz morja svež ali izčrpan človek. Prvi prenese takšno pitje laže, pri drugem se pokažejo hujše posledice.

Z uživanjem slane vode spravimo človeški organizem v strašen nered. Ledvice lahko izločijo samo določeno količino soli, presežek pa ostane v telesu. In ta sol zahteva nove in vedno nove količine vode, da bi jo izplaknila. Prirodno je, da se pri tem večja žeja. Kri se namreč zgosti.

Bombardovo potovanje čez Ocean me ne more prepričati o tem, da človek lahko izhaja brez sladke vode. O sebi pripoveduje, da je živel samo od morskih rib in zelišč ter morske vode. Ne morem mu verjeti, tem manj, ker so mi v Las

Premalo za življenje, preveč za smrt... In vendar kljub vsemu le dovolj za življenje. Na sliki vidimo vse popotne potrebščine in živila, ki jih je vzel Lindemann s seboj na tvegano pot čez Atlantski ocean. Nekam malo, kajne? In vendar je vsa ta priloga z neobhodnimi potrebščinami tako močno obteževala Lindemannov čoln, da je moral med potjo nekaj predmetov zmetati v morje, da se je lahko z ostalim vzdržal na površini. Živila in ostalo je tehtalo 92 kg. Najbolj se je Lindemann preskrbel s pripomočki zoper žejo, saj je naložil 72 steklenic piva in 96 doz kondenziranega mleka poleg fižola, graha, korenja, sira in medu. S temi zalogami se je preživiljal dva meseca in pol.

JIMMY REID iz nekega škotskega polka je fant od farske. Med vojno je bil hraber vojak, zdaj pa pri boksu podere vsakega nasprotnika v polku. In nedavno je skočil v Temzo in potegnil nekega obupanca 5 m globoko iz vode. S tem se nikakor ni hvalil. Kljub temu mu je kraljevska reševalna družba podarila kolajno. Vse je bilo pripravljeno za parado, samo — Jimmy je pobegnil domov na Skotsko. In tako je padla parada v vodo. Kaj zdaj? Armadno poveljstvo premišljuje, ali ne bi bilo najbolje, če bi sramežljivemu Jimmyju dali poseben dopust in mu medaljo poslali — po pošti.

HATIF MISRA je prvak rokoborcev v Siriji. Vprašali so ga, kako da je vedno na višku svojih zmogljivosti. Pa je povedal: »V haremu imam tri žene, silovito močne. Kadar se pripravljam na boj, treniram z vsemi tremi. Nato se mi ni treba bati nobenega sovražnika, pa bodi od samega vruga.

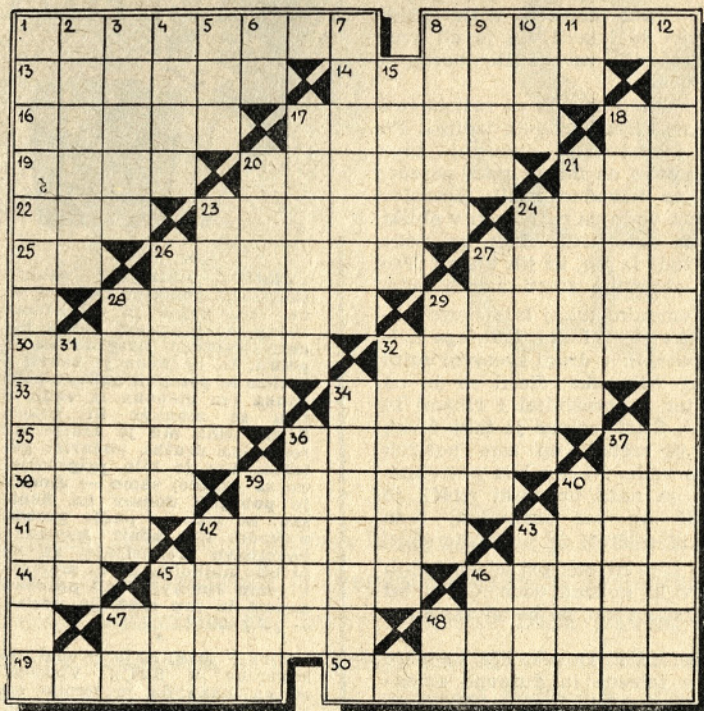
V MIAMIU, mondenem letovišču milijonarjev v Floridi, so začeli pridobivati denar iz zraka. Neki prekupevalec staro šaro se je prvi domislil in začel polniti prazne konzerve s stisnjenim zrakom. Konzerve je opremil z napisom: »Pozdravite svoje prijatelje z zrakom iz Floride!« Vsaki konservi je priložen ključ, da lahko prejemnik počasi odpira konservo in z užitkom usrkava prijazni šum svežih ozonskih pozdravov iz Floride.

V HOLLYWOODU predpisuje nova moda, da vzamejo elegantne dame palico na sprehod. Namen je dvojen: s palico se ubranijo vsiljivih občudovalcev in hkrati se lahko sproti lepoticijo. V ročaju je namreč doza s pudrom, čopom in rdečilom. Palica je prevlečena s platnom tiste barve, ki se prilaga obleki. Zagovorniki nove mode zatrjujejo: palica napravlja vsako damo dostojanstveno, s čimer iste vrste zakonci ne soglašajo.

V Londonu je prevzelo angleško zunanje ministrstvo palačo, v kateri se je svoj čas šopirilo nacistično veleposlanstvo. Novi gospodarji so sklenili odpraviti vse, kar spominja na nemške naciste. Z eno izjemo. Na vrto so trije majhni nagrobniki. Tu so pokopani Ribbentropovi psi. Angležem, ljubiteljem živali, ni dalo srce — kakor pravijo — da bi motili večni mir psičkov, ki jih je usoda prisodila enemu izmed najbolj bevavih Hitlerjevih oprilnikov.

SE MALO, pa bo tudi na evropskem Zahodu zagospodarila nova nega las, kakršno so pravkar uvedli v Ameriki. Tam nanašajo dame nekakšno kremo na lase in po nekaj minutah so lasje kakor iz železa. Frizura je varna pod plastično maso in ves teden ne spremeni oblike. Sedem dni se torej ni treba česati in kadar dežuje, ne potrebuje dama ne dežnika ne klohuba. Kako se imenuje novi patent, bomo zvedeli, ko se bo preselil v Evropo.

DECEMBRSKA NAGRADNA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. divji prašič, 8. ameriški filmski igralec (Marlon), 13. Vzhod, Jutrovo, 14. sebičnež, samoljubnež, 16. blazinjak, zofa, 17. s silo vdreti, 18. kem. znak za molibden, 19. ameriško moško ime, 20. mesto v Mali Aziji (Izmir), 21. kratica za naš zavarovalni zavod, 22. oranje, izorana zemlja, 23. listje za ležišče živine, 24. ljubkovalno ime za mater, 25. označba za neznanca, 26. težave, neprilike, 27. slovenski dramatik (»Magda«), 28. polna zraka, 29. veliki azijski roparski kuščarji, 30. votlina, zaklonišče v zemlji, 32. oseba iz opere »Faust«, 33. letno obujalo, 34. mimo-idoči, 35. velika vodna površina, 36. gledališko ime enega najpopularnejših starejših slovenskih igralcev (1858–1947), 37. kazalni zaimek, 38. staro grško mesto v južni Italiji, po katerem se je imenovala neka filozofska šola, 39. spreminjati mleko v sir, 40. začimba, 41. ladjedelniški objekt, 42. germanski prebivalci severne Belgije, 43. neodločen izid šahovske partije, 44. veznik, 45. nov odstavek, nova vrsta, 46. znakma risalnih peres, 47. naše ime za kenguruja, 48. slovenski javni in politični delavec (Ivan), 49. glavno mesto Turčije, 50. prvotni prebivalci Sirije.

Navpično: 1. ciklus treh romanov angleškega pisatelja Galsworthyja, nadaljevanje »Sage o Forsythih«, 2. glavno mesto Armenije, 3. tekmeč, nasprotnik, 4. ime francoskega filmskega igralca Gabina, 5. ameriška obli-

ka imena Ana, 6. okrajšava za »starejši«, 7. zdravstvena delavka pri cep-
ljenju, 8. jugoslovanska pokrajina, 9. ime filmske igralke Hayworth, 10. močne igralne karte, 11. začetnici našega elektrotehnika, ki je bil doma iz Like, 12. pristaši vladi nasprotne stranke, 15. kožna bolezen, 17. vstavljena, srednja, 18. trenutek, hip, 20. kraj na Dolenjskem (izdelovanje me-
snih in mlečnih izdelkov), 21. vzor-
časta svetla tkanina za namizne prte, 23. stare ženske, 24. plemenita pasma ovac, 26. občina, soseska, 27. vrste zaporednih streliv iz brzostrelke, 28. pijača iz zdravilnih zelišč, 29. obešati, 31. grški bog lepote, 32. ženska oseba iz Jurčičevega »Desetega brata«, 34. jabolko žilnate vrste, 36. rimska boginja lova, 37. slovenski slikar portretov iz Gorice (Josip, 1790–1866), 39. podoba, fotografija, 40. sodobni slovenski slikar, plodovit mladinski ilu-
strator (Maksim), 42. tanci, pajčolan, 43. zelene drevesne žabice, 45. letovišče ob Gardskem jezeru, 46. Ro-
mulov brat, 47. dva enaka soglas-
nika, 48. egipčanski sončni bog.

REŠITVE UGANK IZ 46. STEVILKE

Križanka. Vod: 1. hosta, 6. Ataca-
ma, 13. espada, 15. klinik, 16. blokada,
18. Atila, 19. rana, 20. rim, 22. amen,
23. Asa, 24. vedež, 26. Ant, 27. rt,
28. Bonaparte, -d, 30. koja, 31. Olio,
-k, 33. paralizir, 35. Po, 36. kam, 37.
kisik, 38. top, 39. Alba, 41. niz, 42. lasi,
43. teran, 45. sekstet, 47. otram, 49.
motika, 50. najetje, 51. kočar.

Izpolnjevanje: 1. Lah-kota, 2. Pes-
nica, 3. Lev-strik, 4. ost-Riga, 5. sto-
lica, 6. kol-Elik, 7. Rus-alka, 8. Met-
lika, 9. dol-gost, 10. jez-deci, Lev
Tolstoj.

Opeke: 1. Marjan, 2. klobuk, 3.
tkalka, 4. polomi, 5. presek, 6. Bospor,
7. mikrob, Jabolka, krompir.

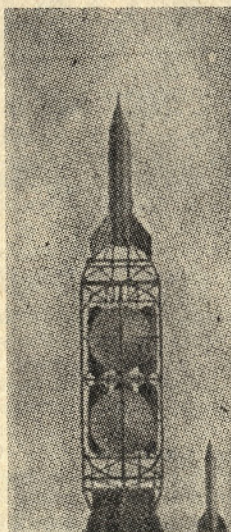
REŠITVE UGANK IZ 47. STEVILKE

Križanka. Vodoravno: 1. Sardou, 7.
Camoes, 13. Trieste, 14. Metelko, 16.
rabat, 17. slepič, 19. V(jekoslav) Ka-
lebo, 20. elan, 21. statik, 22. kar, 23.
Lim, 24. otekam, 25. pota, 26. aj, 27.
P. S. (post scriptum), 28. Tal, 29.
Corot, 30. atest, 33. jeseter, 35. Orion,
37. Cebej, 38. skladač, 40. vazal, 42.
Mason, 43. kri, 45. ta, 48. amin, 49.
plesti, 51. oje, 52. Lon, 53. slavec, 54.
okov, Ir, 56. Aladar, 57. krava, 58.
noblesa, 60. Evripid, 62. Agripa, 63.
vasica. **Navpično:** 61. V(alentin) V(od-
nik).

Enačba: usta, Novi, Tev(Toni), no-
(zica), vej(ica), Ugo, sla(Marica), Vi-
(potnik), jed(ež). Ustanovitev nove
Jugoslavije.

Zloženka: Faraday, estrada, repa-
racija, nacejanje, Antibes, Natalija,
dinamit, emanacija, laterna, Fernan-
del.

ALI JE V VSEMIRJU MRAZ?

Shematična slika rakete za polet na Mars po projektu znanega strokovnjaka Brauna. Visoka je 64 m (višina Ljubljanskega gradu), na vrhu pa nosi drugo raketo, za spuščanje na Marsovo površino. Poleg nje je — za primerjavo — znana raketa »V-2«.

Med argumenti proti vesmirskim poletom večkrat navajajo trditev, da vlada v vesmirju najnižja mogoča temperatura t. j. — 273° C. Temperatura — 273° C je temperatura tkzv. absolutne ničle. Temperatura nižja od te v naravi ne obstoji, in sicer zato ne, ker je temperatura — kakor uči fizika — le merilo za gibalno stanje molekul in atomov. Čim počasneje se gibljejo molekule in atomi, tem hladneje je. Pri sobni temperaturi se gibljejo molekule s povprečno hitrostjo okoli 500 m v sekundi, pri temperatu-
ri — 273° C pa se atomi in molekule sploh ne gibljejo več in je zato to najnižja temperatura, ki v naravi ob-
stoji. Vesmírski potniki bi bili zato prej ali slej prepušteni smrti zaradi mraza. Vendar je to mnenje napačno, enostavno zato, ker vesoljstvo sploh nima nobene temperature. Kjer ni molekul, tudi ni njihovega gibanja! Vesoljstvo je praktično prazno, z iz-
jemo posameznih atomov in oblakov prahu. Medzvezdni prostor vesoljstva je več sto tisočkrat redkejši od naj-
popolnejšega vakuumu, ki ga morejo doseči v fizikalnih laboratorijih na Zemlji. Ne gre torej za to, kakšno temperaturo ima vesoljstvo, ampak za to, kakšno temperaturo bi imelo vesmírsko letalo, če se bo nahajalo v vesmírskem prostoru. To pa je od-
visno — kolikor se omejimo na bli-
žino našega sončnega sistema — od sevanja Sonca t. j. od energije, ki jo seva Sonce in ki bo padala na vse-
mírsko letalo. Ta energija bo pri

večjih razdaljah od Sonca manjša, pri manjših razdaljah pa večja. Odvisno pa je seveda tudi od vesmirskega letala samega. Če bo letalo črno, bo vpijalo večji del nanj padajoče energije, kakor pa če bo srebrno se svetlikajoče. V zadnjem primeru se bo večji del ener-
gije odbijal od letala nazaj v vesmírski prostor. Z ozirom na to pre-
lagajo sledečo rešitev, ki jo je že izvedel prof. Piccard pri svojih
balonskih vzletih v velike višine: vesmírsko letalo bo na eni strani
črno, na drugi strani pa srebrno se svetlikajoče. Če bo temperatura
v letalu previsoka, bodo vesmírski potniki zasakali svoje letalo tako,
da bo proti Soncu obrnjena svetla, srebrna stran. Večji del na letalu
padajoče energije se bo odbijal nazaj v prostor in temperatura v letalu
bo padla. V primeru prenizke temperature pa bodo obrnili Soncu
temno stran svojega letala, ki bo zato vpilo največji del energije in
temperatura bo zrasla. Na ta način bodo mogli potniki uravnati
temperaturo letala — svojega življenjskega prostora v vesmirju. To
bi bila seveda le načelna rešitev enega izmed številnih problemov, ki
še čakajo svoje rešitve pri prodiranju človeka v vesoljni prostor.

ZEMLJA SE NE SUČE ENAKOMERNO!

Danes vsakdo ve, da je Zemlja okroglo nebesno telo, ki potuje okoli Sonca in se istočasno vrti okoli svoje osi. Za enkratni obhod Sonca potrebuje leto dni, za enkratni vrtež okoli svoje osi pa približno en dan. Sukanje Zemlje povzroča izmenjavno dneva in noči, s trajanjem enega vrteža pa je dana primerna enota za merjenja časa, t. j. dan. Do nedavnega se je smatralo, da se Zemlja suče okoli svoje osi popol-
noma enakomerno t. j. da je čas, v katerem se Zemlja enkrat zavrti
vedno isti. Razne meritve so to vedno iznova potrjevale. Izpopolnje-
vanje instrumentov in načinov merjenja časa pa je omogočilo zanes-
ljivo ugotoviti sicer majhno, vendar značilno neenakomernost v sukanju
Zemlje. N. Stojko, astronom observatorija v Parizu, je z vztrajnim pro-
učevanjem rezultatov merjenja časa z navadnimi in kvantnimi urami
ugotovil, da se hitrost sukanja Zemlje sezonsko spreminja. Njegov
rezultat so potrdili tudi drugi raziskovalci: N. Finch v Angliji, A.
Scheibe in U. Adelsberger v Nemčiji. In sicer so dnevi od januarja
do oktobra krajši, ostali del leta pa daljši od povprečne dolžine dneva.
Najpočasneje se suče Zemlja v marcu, najhitreje pa v avgustu. Dolžine
posameznih dni v letu so zato do ene tisočinke sekunde daljše oz.
krajše od povprečne dolžine dneva. Efekt je torej zelo majhen in nima
za vsakdanje življenje nobenega pomena, važen pa je za fiziko, astro-
nomijo, meteorologijo in geofiziko. Zemlja torej ni več najnatančnejša
ura, kot je bila še pred nekaj desetletji — in sicer v tem smislu, da bi
nam njeno sukanje predstavljalo pojav, ki se popolnoma enakomerno
ponavlja! Mogli bi reči, da je v tem pogledu človek prekosil naravo;
danes zna človek ustvariti ure, ki tečejo bolj enakomerno, kakor pa
se Zemlja suče! Seveda to niso ure, kakor jih poznamo v vsakdanjem
življenju! O pojavu neenakomernega sukanja Zemlje se danes veliko
razpravlja. Astronomi poznajo več vrst teh sprememb: stoletno poje-
manje hitrosti Zemlje, nepravilne in sezonske spremembe. Stoletno
pojemanje povzroča trenje morij ob dno pri plimi in oseki, nepravilne
spremembe pa premikanje mas v Zemlji sami. Glavni vzrok sezonskih
sprememb v hitrosti sukanja Zemlje pa je po mnenju večine razisko-
valcev v ozki zvezi s sezonskimi spremembami razporeditve ledenih
in zračnih mas na površju Zemlje.

NAGRADNI RAZPIS

Za pravilno rešitev decembrske na-
gradne križanke razpisujemo osem
nagraj:

1. nagrada: 2000 din,
2. nagrada: 1000 din,
3. in 4. nagrada: po 600 din,
5. in 6. nagrada: četrletna naročni-
na na »Tovariša«,
7. in 8. nagrada: po 400 din.

Rešitve pošljite do vključno 13. de-
cembra 1957 na naslov: Uredništvo
»Tovariša«, Ljubljana, Tomšičeva 3,
poštni predal 239. Na pismenski ovoj
napišite »KRIZANKA«. Priložen mora
biti nagradni kupon, ki je natisnjen
na tej strani spodaj. Rešitev naj bo
po možnosti vpisana v izrezanem ali
prerisanem liku. Vsak lahko pri žre-
banju sodeluje z več kuponci, da ima
več možnosti za nagrado. V takem
primeru naj napiše na kuverti število
kuponov. Ljubljanski reševalci, ki bi
se radi udeležili žrebanja, naj to prav-
tako navedejo na zunanji strani
pisma.

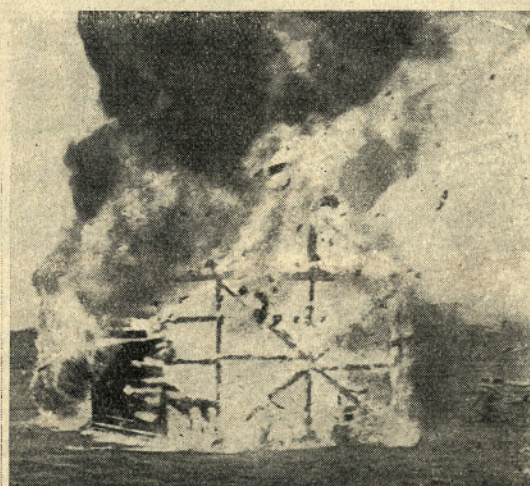
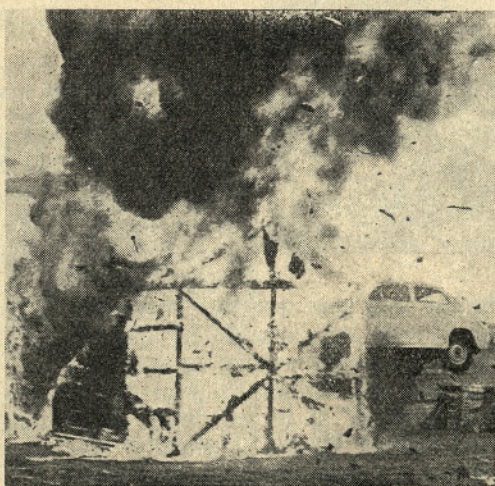
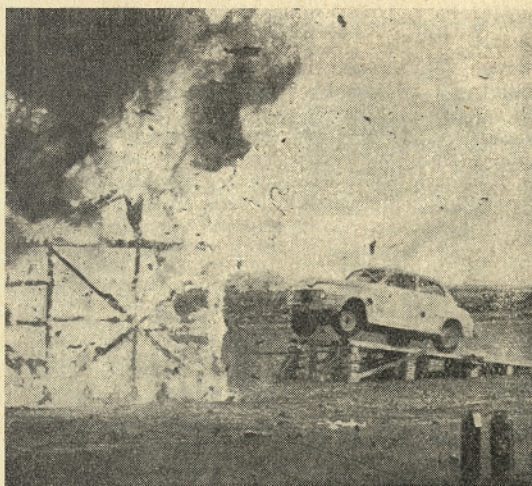
Rešitve lahko oddaste tudi v nabi-
ralnik ugankarskega lista »Kaj veš —
kaj znaš« v veži poslopja v Tomši-
čevi št. 3.

NAGRADNI KUPON

December 1957

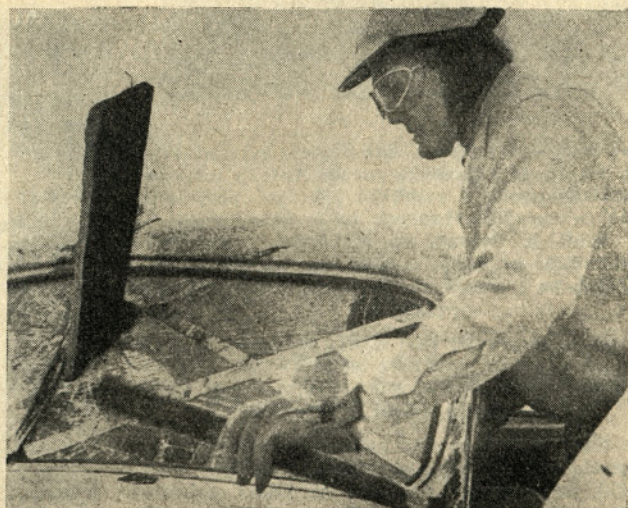
Zgoraj: »Nori vozač« v trenutku, ko je vozilo z največjo brzino predrlo oklep goreče hiše, ki so jo bili pripravili za ta poskus, in zletelo iz ognja. — Spodaj: tri faze blazne vožnje skozi morje plamenov. Čeprav je poskus trajal le nekaj sekund, jih ni bilo malo, ki so dvomili, ali se bo srečno zaključil.

Avtomobilist pregleduje poškodbe, ki so nastale med eksperimentom: če bi bila deska prebila steklo bliže volanu, bi bila Woolmana gotovo ubila.

1:0 za šoferja

Mož, ki je dobil stavo v boju z ognjem — tako so v karakteristikah iznajdljivi Američani imenovali »norega« šoferja Harryja Woolmana, ki je pritisnil na vzvod za plin in se zapodil z brzino 80 kilometrov na uro z nalašč v ta namen pripravljene odskočne deske skozi gorečo hišo. Pred poskusom je stavil s svojimi prijatelji, da bo na nasprotni strani gorečega poslopja nepoškodovan pridirjal iz plamenov. In resnično se mu je drzni podvig, ki bi ga kdo drugi nemara plačal z življenjem, popolnoma posrečil. Možakar in vozilo sta pridirjala živa, zdrava in nepoškodovana iz morja plamenov. Seveda pa je šofer pred nevarnim eksperimentom temeljito zadelal vrata vozila in vse odprtine.

Maroko — Evropejci so mu dali ime po mestu Makareš — sodi med nove, neodvisne afriške države, ki so se rodile po drugi svetovni vojni. V novih pogojih se ta dežela hitro spreminja in že danes ni to več, malo znana, kolonialna dežela, o kateri so krožile le najrazličnejše romantične zgodbe, ki jih je razširjal kolonialni tisk, in niso odražale tamkajšnjih razmer in razpoloženja prebivalstva. Kolonialni guvernerji v Maroku so že zgodovina in z njimi vred tudi romantična zgodba, ki so jih napletli okoli njih. Danes je Maroko neodvisna monarhija, znan po tem, da si je z velikimi žrtvami priboril svobodo ter je stopil na pot samostojnega razvoja. Bori se pa z velikimi težavami, da bi se rešil težke kolonialne dediščine, ki ga ovira na poti napredka. Velike težave je povzročil Maroku beg francoskega kapitala, pomanjkanje strokovnjakov in podobno. Sedaj so prisiljeni iskati pomoč v inozemstvu. Skratka, neodvisni Maroko bolega na otroški bolezni vseh novih, neodvisnih dežel — na gospodarski krizi, ki ogroža ustvarjalni polet teh mladih držav.

Francija je mnogo gradila v Maroku; toda predvsem to, kar je prinašalo koristi tistim, ki so dali kapital. V preteklosti je Francija držala s finančnim kapitalom v svojih rokah vse ključne pozicije maroškega gospodarstva ter izkoriščala to deželo za svojo surovinsko bazo. Francija je spremenila podobo Maroka; ali točneje: spremenila je podobo Maroka z maroški žulji in znojem. S cestami in železnicami je povezala notranjost te dežele s pristanišči na Atlantiku, v mestih je zgradila moderne stavbe in moderne četrti; toda vse to s perspektivo, da bo služilo belim ljudem, ki so si prigrabili mnogo denarja. Gradili so nove moderne šole, toda v teh učilnicah je sedelo le 6 odstotkov maroške mladine.

Maročani, ki so sedaj v polnem poletu izgradnje države, pa imajo razen dobre volje še druge pogoje, ki so potrebni za nadaljnji napredek dežele. Maroko je potencialno bogata dežela. Znana je kot eden največjih proizvajalcev superfosfatov, izvažajo cink in druge rudnine ter pridelujejo mnogo prehranskih pridelkov.

Maroku v primerjavi s Tunisom ne primanjkuje vode. Visoki venec Atlasa zadržuje vlago, kar povzroča često padavine. V tem pogorju izvirajo številni potoki in reke in tam se razprostira zelenje, vidiš plantaže limon in pomaranč, bogata polja pšenice in bombaža ter gozdove z vitkimi cedrami.

Navzlic 44-letni »pacifikaciji« Francija ni nikoli obvladala Maroka. Znan je maroški legendarni junak Moha U Hamu, ki je s svojega svobodnega ozemlja Kenifre šest let napadal kolonialno vojsko. Šele leta 1920 so ga obkolili in takrat si je sam vzel življenje. Nasledil ga je Abdel Krim, proti kateremu je morala Francija poslati armado 400 tisoč mož, da so ga premagali in ujeli. Četudi je Francija samo od leta 1912 do 1934 porabila za »pomirjenje« Maroka nad tisoč milijard frankov, danes ni več njen protektorat...

Boжба v Alžiru je danes velika ovira za nadaljnji neodvisni razvoj bivših francoskih protektoratov v Afriki in med njimi tudi Maroka. Alžirska vonja je stalna nevarnost za neodvisnost teh dežel. Maročani odobravajo boj Alžircev za neodvisnost in njihove simpatije za alžirske upornike so razumljive. Pred kratkim sta Tunis in Maroko ponudila svoje posredovanje Franciji in alžirskim upornikom za rešitev alžirske krize. Francija je odklonila to pobudo. In tako je med Francijo in Marokom še vedno Alžir, ki obremenjuje in spravlja v zagato francosko-maroške odnose.

Maroko leži v severozahodnem delu Afrike in meri približno 427 kvadratnih kilometrov. Kakor vse severnoafriške dežele ima tudi Maroko bogato in pestro zgodovino. O tej zgodovini med drugim pričajo številne porušene trdnjave, ohranjeni dvorci in še dobro ohranjena starodavna mesta. Nikoli pokorjeno maroško ljudstvo si je s krvjo priborilo svojo svobodo in neodvisnost. Maročani so v polnem poletu za izgradnjo države, ki napreduje.

VSE PO STAREM

Casablanca — v našem jeziku pomeni belo mesto — se je razvila iz piratskega gnezda Anfe, v moderno pristaniško mesto s približno 250 tisoč prebivalci. Mesto so zgradili Francozi; to je belo mesto, za bele ljudi iz Evrope, ki prebivajo v modernih nebotičnikih in vilah. Okrog mesta, kjer živijo domačini, pa srečujemo zaostalo in veliko revščino (zgoraj).

Kamela, ki ji pravijo tudi »ladja puščave«, ima vse lastnosti živali za potovanje po puščavah. Na sliki: primitivni način obdelovanja zemlje, kakor ga še uporabljajo felahi (v sredini).

Leta 1912 se je francoski general Lyautey izkrcal z armado za »pacifikacijo« Maroka. Navzlic veliki vojaški premoči, pa Francija ni nikoli pokorila Maroka (spodaj).

Bolezen predsednika Eisenhowerja

Ko so na volitvah leta 1952 republikanci prvič predložili za kandidata slovitega generala Dwighta Davida Eisenhowerja, so si s tem zmago že vnaprej zagotovili. Eisenhower je bil v ZDA zelo priljubljena osebnost — in je to še danes — ter je brez posebnih naporov zasedel poveljniško mesto v Beli hiši. Ze tedaj je bilo sicer slišati glasove, da je predsednikovo zdravje rahlo, toda republikanci se za ta pomislek niso zmenili. Hoteli so pač zmagati in drugega kandidata niso imeli.

Predsednik Eisenhower se je rodil leta 1890 in torej ni prestar za nalogo, ki jo je prevzel. Njegova delovna sposobnost pa je bila že tedaj omejena in v zvezi z državnimi naporji ga je leta 1955 zadela prva kriza: napad tromboze na koronarno arterijo

srca. Po okrevanju je moral predsednik še zmanjšati svojo dejavnost, ker drugega srčnega napada najbrž ne bi prebolel. Leto dni kasneje so ga operirali zaradi zaprtja nekega črevesnega kolena, te dni pa je ameriško in svetovno javnost vznemirila tretja kriza: napad tromboze na odcepu leve možganske arterije. Predsednik Eisenhower je, kot kaže, tudi to krizo že prebolel, toda jasno je, da se ne bo mogel posvetiti državnemu delu v tisti meri, kot bi to bilo potrebno, če pomislimo, da ameriška ustava nalaga predsedniku izredno važno vlogo.

Ameriška javnost se sedaj sprašuje, kaj bi bilo treba ukreniti. Notranji in zunanji problemi so tako veliki in pereči, da bi moral sedeti na predsedniškem

stolu krepak človek, to pa Eisenhower ni in tudi več ne bo. Najbolj preprosta rešitev bi bila, če bi prepustil mesto svojemu namestniku Nixonu; tega pa baje ne bo storil, dokler ga moči popolnoma ne zapuste. Nixon je namreč zmagal na volitvah le zato, ker ga je Eisenhower priporočil in če bi pa prišel sedaj v Belo hišo, ne bi bilo mogoče reči, da si je takega predsednika ameriško ljudstvo zares izvolilo. Znano je namreč, da so med predsednikom in podpredsednikom precejšnje razlike v političnih koncepcijah. Eisenhower je sicer republikanec, a vendarle široko demokratična osebnost, medtem ko prištevajo Nixona med republikanske desničarje. Iz te ugotovitve ne moremo seveda napravljati nobenih posebnih zaključkov, kajti če jutri Nixon za-

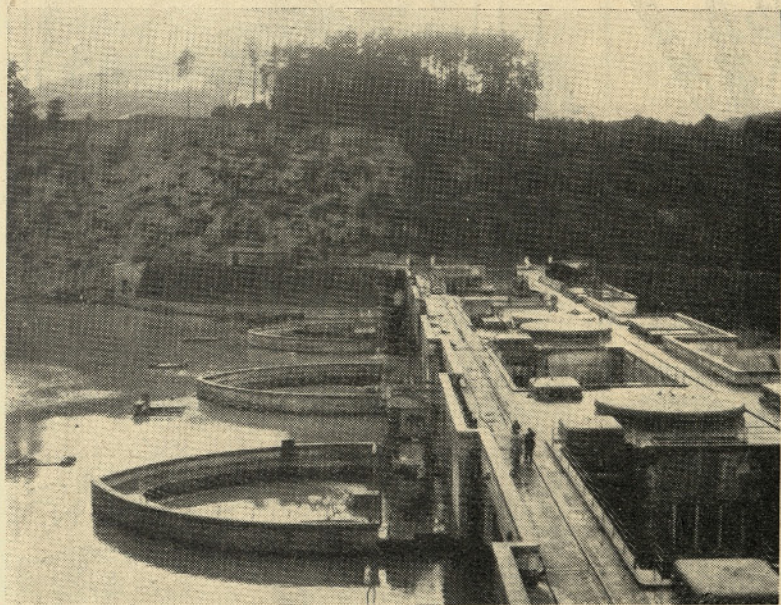
Eisenhower je sicer spet okrevaj, toda še vedno ostane odprto vprašanje njegovega državnega dela in njegovega naslednika.

menja Eisenhowerja, bo moral vsekakor pozabiti na marsikakšno izmed svojih dosedanjih stališč in se potruditi, da si pridobi simpatijo najširših slojev ameriške javnosti in predvsem demokratske večine v kongresu. Ni dvoma, da podpredsednik Nixon razmišlja o teh nalogah že več let, kajti opaziti je, da je postal v svojih javnih izjavah neprimerno pre-

vidnejši in zmernejši kot je bil takrat, ko je še nastopal kot manj odgovoren politični agitator.

Razume se, da vsa ta razmišljanja spremlja želja ameriške in svetovne javnosti, da bi predsednik Eisenhower povsem okrevaj in vzdržal na svojem mestu še tri leta, do novih volitev.

S. V.

Med novimi viri električne energije smo te dni dobili v hidroelektrarni Vuzenica tretji agregat. Sedaj deluje ta prva hidroelektrarna, ki smo jo zgradili, s polno zmogljivostjo, to je s tremi agregati po 24.000 kVA.

Neposredno pred prazniki je Zvezni izvršni svet sprejel načrt zakona o prispevku za proračun iz osebnega dohodka delavcev in načrt zakona o prispevku iz dohodka gospodarske organizacije. Oba zakona sodita v sistem nove delitve skupnega dohodka gospodarskih organizacij.

O prispevku za proračune iz osebnih dohodkov delavcev in nameščencev smo zadnje leto mnogo govorili. Vsi tisti, ki

malo podrobneje poznajo sedanje oblikovanje proračunskih sredstev komun, se za načela predlaganega zakona že dolgo zavzemajo. Z njim bi namreč dobili mnogo realnejšo razporeditev sredstev. Splošna potrošnja, od katere je odvisen razvoj komunalne skupnosti, bi bila zagotovljena v sorazmerni višini osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev. Z drugimi besedami, sredstva komun bi bila bolj kot doslej

...DOMA IN PO SVETU

Dva nova zakona pred skupščino

odvisna od gospodarske razvitosti. To pa pomeni tudi zagotovitev trdnjše osnove za samoupravnost komun in večjo pobudo za razvijanje gospodarskega življenja. Tako oblikovanje sredstev za proračune bo prav gotovo privedlo do večjih razlik med posameznimi komunami. Do objave načrta novega zakona je bilo marsikje precej napačnih govoric o prispevku iz osebnega dohodka. Doslej smo bili namreč navajeni, da smo pod osebnim dohodkom razumeli samo tisti del plače, ki jo je delavec neposredno dobil na roko, to je tako imenovana neto plača. Po Novem letu pa bomo osebne dohodke delavcev in uslužbencev obračunavali drugače. V osebni dohodek bodo vključeni tudi vsi prispevki, ki so bili doslej odvajani že pred izplačilom plače. In iz tako oblikovanega dejanskega osebnega dohodka bomo plačevali prispevke. Predlog zakona pa pri tem pravi, da na novi način obračunani osebni dohodki ne morejo biti nižji od sedanje neto plače. Torej ne gre za povečanje plač, marveč na prvem mestu za nov način obračunavanja plač in sicer za tak način, da bo vsak zaposlen državljan točno vedel, koliko

zasluži in koliko daje od svojih dohodkov za razne družbene in druge potrebe. Na ta način bomo prišli tudi do mnogo realnejše slike o udeležbi plač v ceni proizvodov. Predlog zakona vsebuje še nekatere druge zanimivosti.

Drugi predlog zakona pa govori o dohodku gospodarske organizacije in to s stališča izdvajanja raznih prispevkov družbeni skupnosti. Po novem bodo vse gospodarske organizacije plačevale prispevek progresivno, odvisno od svojega dohodka. Pri tem pa bo izključeno administrativno odmerjanje obveznosti podjetij. Izredno važno je dejstvo, da bo kljub progresivni rasti višine prispevkov vendarle še dovolj velika stimulacija za podjetja z višjimi dohodki.

S tema dvema zakonoma bo v glavnem opravljeno veliko delo pri graditvi našega sistema. Zakoni o prispevkih za proračune iz osebnih dohodkov, o delovnih odnosih, o sredstvih gospodarskih organizacij družbeni skupnosti urejajo obširno in zelo zapleteno problematiko, ki je bila doslej zajeta v glavnem v uredbi o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij.

Ljubljeni psički

Jurij Modin, prvi sekretar sovjetskega poslaštva v Londonu, je bil izbran za tisto žrtev, ki bo odgovarjala pred angleško javnostjo za nesrečno Lajko. Kar so pričakovali, se je zgodilo takoj potem, ko je Lajka poletela s Sputnikom št. II. v vesolje. Jurij Modin je moral že prve dni sprejeti delegacijo britanske Nacionalne lige za varstvo psov. Delegacija je ostro protestirala, Modin pa jo je skušal potolažiti s tem, da so se za polet s Sputnikom II priglasili številni sovjetski prostovoljci, toda očetje satelita so rajši zapostavili ljubezen do živali ljubezni do ljudi. Obrazi delegacije so pri tem kar okameneli, Jurij Modin je doživel svoj prvi poraz...

V angleškem časopisu se je razvila debata o tem, zakaj imajo Angleži pse tako radi. Učeni dušeslovec Geoffrey je navedel, da je Anglež v svojem bistvu napadalen in prepirljiv, toda discipliniran, zato se zna krotiti. In v takšni udržanosti izkazuje svojemu zvestemu spremljevalcu psu posebno ljubezen in zaupanje...

Nato se je oglašil najbolj sloveči pasji strokovnjak Anglije, mister Acton. Njegova izvajanja so osupila celo nekatere razsodne Angleže. Mister Acton je namreč izvajal: Poglavitna angleška družabna čednost je spodobnost (decency). V ljubavnih zadevah se spodobnost stopnjuje katerikrat celo do licemerstva. Da hočejo Angleži prenašati zgledno spodobnost tudi na svoje pse, je razumljivo. In da se dajo psi res spodobno vzgojiti, potrjuje Acton po lastnih izkušnjah. In zato, pravi Acton, lahko razumemo, zakaj je Anglež psu med živalmi najbolj naklonjen. Pa dajmo že besedo samemu mistru Actonu!

»Jaz sem vedno učil vsakega svojega psa in psico, da se mora odvaditi vsakršnega zanimanja za drugi spol, dokler ne pride do paritve pod gospodarjevim nadzorstvom. Pogostoma sem lahko tudi pri svojih psicah opazoval, kako ravnodušno so se držale, kadar so srečali drugega psa.«

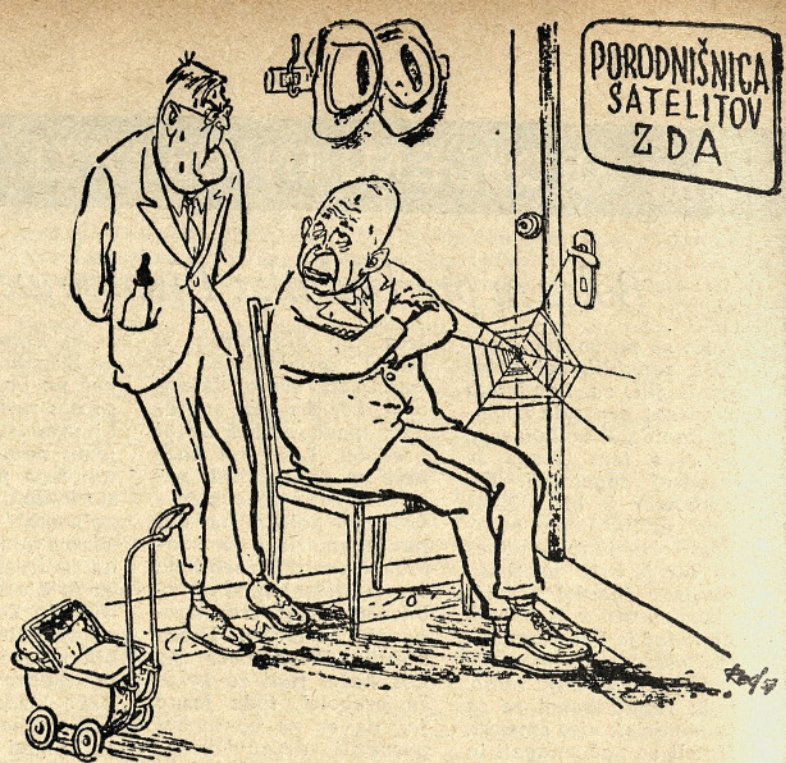
Vsekakor pa so Angleži vedno nekoliko zagrenjeni, ker psi v splošnem niso spodobni. Te duševne muke britanskih ljubiteljev psov izraža najnovejši predlog nekega angleškega društva za varstvo živali: da bi za pse uredili javna stranišča. »Ta zamisel,« pravijo skrbni varuhi, »je morda nenavadna, ampak pred 50 leti so na Angleškem tudi takšne hišice za človeške potrebe gledali po strani.«

Francoski pisatelj Pierre Daninos je zaslovel po knjigi »krivnost majorja Thompsona«. To je menda ena izmed najbolj zabavnih in najbolj branih študij o angleški psihi. Posebno poglavje je posvetil angleški ljubezni do psov. Naslov poglavja je »Zivalski državljani«. Poglavje opisuje potovanje iz Londona v Edinburgh. Na vožnji je opazoval Thompson, kako so mnogi angleški potniki ves čas potrepljivo stali pred kupeji, v katerih so gosposko sedeli sami gosposki psi, potujoči nekam na razstavo. Neki izozemski potnik se je nad tem pritožil.

Pierre Daninos pripominja: »Treba je biti bolj živaloslovec kakor dušeslovec, da razumeš Angleže. In očitno je prvi sekretar sovjetskega veleposlaštva v Londonu takoj na začetku razgovora in pojasnjevanj o Lajki doživel brodolom že zato, ker se je nepremišljeno skliceval na človekoljubje, namesto da bi se opiral na živaloslovje.

HUMOR OKOLI

Satelita

»Mislim, da ga v sedanjih okoliščinah ne bomo mogli krstiti za Sputnika, marveč mu bomo izbrali nemško ime: Spätnik...« (Zapoznelec).

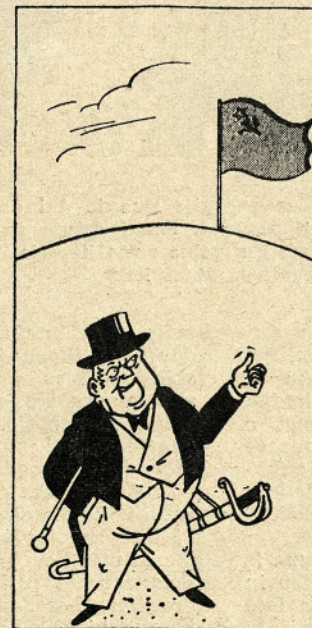
Eisenhower (pri igranju golfa): »Prosim, tak lēti vendar in čivkaj pip — pip — pip!«

Stric Sam: »Viš-ga, kamorkoli pogledam, povsod ga vidim...«

»Kdaj boš pa meni plačal pot...?«

1917: »Ha, ha!«

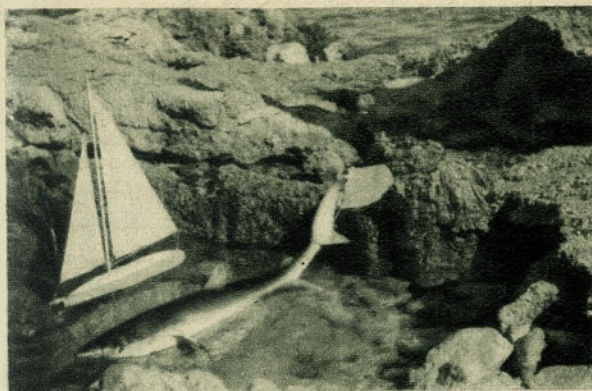

1957: »Hu, hu!« —

KJE in KOD?

Morski pes

Sezona je že davno minila in prav zato vam šele zdaj objavljamo posnetek, ki ga je ujel naš fotoreporter v nekem prijaznem jadranskem zalivu. Ribiči so po precej hudem boju ujeli mlado morsko pošast, ki je še mrtva zbuja preplah. Na srečo pa vistem zalivu navadno ni dosti letoviščarjev in tudi morski psi so le redka prikazen. Še na tegale so že skoraj pozabili.

Bosenski kotiček...

Tudi vi si ga želite, kajne? Obiščite Sarajevo, pa boste našli klasične vzorce. Sarajevo vas bo očaralo z izredno lepimi muzeji, s spomeniki orientalske umetnosti, z izredno pisano folkloro. Zlasti vas bo osvojil mestni muzej tik nad Baščaršijo, nekdanjim trgovskim središčem, v »gosposkem« delu starega Sarajeva. Zanimiv je že sam mavrski slog muzeja, v dvorinah pa vas bodo presenetili: atrij, razvoj Sarajeva od prihoda Turkov dalje, obrtniški izdelki in splošna ljudska kultura.

Najstarejši...

Akademski slikar Dore Klemenčič-Maj se je nedavno mudil v rodni Savinjski dolini in takole portretiral svojega 95-letnega očeta Jožeta, ki je najstarejši vzgojitelj v Sloveniji. Rodil se je 1862 v Okonini (po domače pri Apu) in prve nauke mu je delil mežnar pri Sv. Frančišku, saj tiste čase s pisanjem in branjem še daleč ni bilo tako natanko, kakor je danes. Izšolal pa se je nadarjeni Gornjesavinjec.

Po beli cesti...

Zaposlene matere si pomagajo, kakor vedo in znajo. Muči se jim v službo, muči se jim iz službe, muči se jim po opravkih, muči se jim k otrokom... Tale slika, posneta s ceste proti Domžalam, je prav zgovern dokaz naglice in zaposlenosti mladih mater pa tudi nepredvidnosti. Na robu široke ceste je dovolj prostora za kolesarko in njeno prikolico in se torej ni treba postavljati nesreci.

na ljubljanskem učiteljski, spoznal je Jurčiča in osebnost zlasti Levstika, takratnega knjižničarja v Licejski knjižnici. Njegova prva služba je bila v St. Vidu pri Vipavi, od tod pa je prišel 1880 v Galicijo blizu hmeljarske metropole, kjer živi še danes, sam, a zadovoljen. Pokoj si je namreč prisluzil že leta 1925. Čeprav se bliža vrhuncu človeške dobe, je duševno popolnoma svež in še vsak dan prebira časopisje in knjige. Želimo, da bi tako čil in zdrav učal svojo 100-letnico.

Dubrovnik – mesto kongresov

Družiti lepo s koristnim se pravi, prirejati kongrese v Dubrovniku. Nedavno sta bila v Dubrovniku dva pomembna mednarodna sestanka; kongres mednarodnega združenja likovnih umetnikov (AIPA) in druga konferenca evropskih nacionalnih komisij za UNESCO. Na prvem sestanku so se zbrali ugledni likovni umetniki z vseh kontinentov, na drugem pa sloveči evropski znanstveniki in kulturni delavci. Dubrovniška kongresa sta bila zelo pomembna, ker so obravnavali nekatera vprašanja svetovnega pomena. Zlasti pomembna je bila konferenca UNESCA, ki je razpravljala tudi o kulturnem sodelovanju med deželami Vzhoda in Zahoda. Utrla je nove smeri.

VSEPOVSOD!

V Jajcu

Presenetljivo mično in pomenljivo je zaokrožena zgodovinska podoba Jajca, ki nam zlasti ob praznovanju našega največjega narodnega praznika živo vstaja pred očmi. Mogočni slap Plive, ki strmoglav pada v Vrbas, starinska trdnjava nad mestom, slikovite bosenske hiše in moderne zgradbe, zlasti pa muzej Narodne osvoboditve, kjer je 1943 zasedal AVNOJ, — vse to privablja domače in tuje goste. Ena izmed zgodovinskih hiš, za katero pa turisti manj vedo, je ta le na sliki: v nji je prebival tovariš Tito ob zasedanju AVNOJ. Hiša je prenovljena in predstavlja zelo lep in zanimiv tip bosenske domačije.

Moskovski metro

Vlak moskovskega metroja. Ti vlaki so kompozicije najmodernejšega tipa in se ponašajo v notranji ureditvi s skrajno udobnostjo. Sedeži so prevlečeni z usnjem. Posnetek je s postajališča Gorki, kjer je obiskovalcem na razpolago velik park za kulturne in zabavne prireditve.

Med najveličastnejše stvaritve sovjetskega stavbarstva sodi moskovska podzemna železnica, kratko »Moskovski metro«, ki predstavlja eno izmed pridobitev oktobrske revolucije. Podzemsko železnico so začeli v Moskvi graditi l. 1932. Leta 1934 so bila provizorična dela v zaenkratnem obsegu končana. Moskva je dobila 60 kilometrov proge pod zemljo. Seveda se moskovska podzemna železnica po dolžini ne da primerjati s pariškim Metrojem, zato pa je po načinu izvedbe med prvimi na svetu. Razkožje arhitekture in materiala je tako velikansko, da se ne da primerjati z drugimi svetovnimi vele mesti. Stene so bogato obložene z najplemenitejšimi vrstami marmora iz Finske, Sovjetske zveze in Švedske v rdeči, zeleni in črni barvi. To razkožje je tako veliko, da naravnost jemlje človeku vid. In potem še razsvetljava! Vse plava v jarki svetlobi, ki se zdi, kakor da valuje sem in tja in nosi potnika po udobnem prostoru. Tu je vse veliko, udobno, elegantno, čisto in prostorno — kakor v našem muzeju zlahtnega kamenja. Če pomislimo, da je bila Moskva l. 1914 navadno provincialno mesto, drugo za Petrogradom s približno enim milijonom prebivalcev, spoznamo, kako ogromen je njen napredek v novih razmerah. Vse to je Moskvi seveda potrebno, saj je sedež najvišjih državnih oblasti, dveh vlad, zvezne sovjetske in ruske, nešteti ministri, Partije in njenih ustanov, vojaških, gospodarskih, kulturnih in drugih naprav ter industrije. Med štirimi milijoni današnjih prebivalcev Moskve je približno polovica otrok. Prometna sredstva pa morajo postreči ne le štirim, ampak sedmim milijonom prebivalcev Moskve in okolice, kajti tolikšno je število ljudi, ki ima vsak dan opravke v mestu.

Slike od zgoraj navzdol: vhod k postajališču Arbatskaja. Ta ulica je središče diplomatske dejavnosti v Moskvi. — V sredini: podzemeljski hodnik Arbatskaje. Tod okrog je svoj čas jezdaril Napoleon Bonaparte, preden so ga Rusi porazili in pregnali domov. — Spodaj: postajališče Kijevskaja v bližini kijevske postaje.